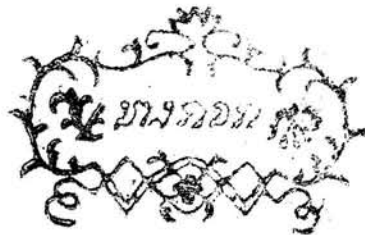

กรมราชเลขาณุก

หนังสือ

เรียกชื่อว่าวานิต

กล่าวซึ่งลักษณะการที่กระทำที่ควรจะ
ประพฤติโดยทางยุติธรรม แลว่าด้วยสันดาน
คนก็อย่าบแกลดะเอียงควรจะต้อง
ไว้ ในตำแหน่งนั้น ๆ ให้อิงตาม
ที่ประพฤติตนต่าง ๆ กัน
ตีพิมพ์ ในโรงพิมพ์หลวงพระบรมมหาราชวัง
ศักราช ๑๒๓๓ บมแมกรีก

๑๐ ราชะนิตส์กถิง รัญโญ ทิฏฐะธัมมัตถะสา
 ธะนัง วุจจะเตพทชิวุฏฐัตถัง ประระรัฏฐะวิมัท
 ทะเน ๗ ราชะนิตส์กถิง อินฺวาคินฺมวโรอินฺชอว่า
 ราชนิตส์สาคร อินฺทรวงไว ซึ่งราชปะระโยชน์ พทท
 วัฏฐัตถัง มีอินฺจาเรญฺญบญญา เปนปะระโยชน์
 ประระรัฏฐะวิมัททะเน ในกิริยาอินฺย่ำยี่เสยซึ่ง
 แฉนเควั้นแห่งกระษัตริอินฺ อินฺเปนม่าคัก ทิฏฐะ
 ธัมมัตถะสาชะนัง อินฺให้สำเร็จซึ่งปะระโยชน์ ใน
 อาคมภาพปะระจักษ รัญโญแห่งนราธิบตี มะยา
 อินฺทว วุจจะเต กล่าว ๗ จักทียัสสะอะมัจ
 จัสสะ วัคขามิคุณะล็กชะนัง สะทาภิโชมะติ
 ปาโต สัมพาทตเตปริกจะเย อะหัง อินฺวาทัก

วัชชามิ จะกล่าว คณะลักษณะ ซึ่งคุณ
 ลักษณ ขตยัสสะ แห่งกระษัตริย์กัถิ อะ
 มัจฉัสสะ แห่งอำมหตย์กัถิ มะติปาโล อันว่า
 เจ้าแผ่นดิน อะภิโช นัษฏุราตรีอันใหญ่ยิ่ง ประ
 ภิชาเย พึงพิจารณาครอบคอบ ภัคเค ซึ่งหมุ่
 อำมหตย์ราชปะโรหิต แลเข้าเฝ้าทั้งหลาย สะท
 ในกาลทุกเมื่อ สัมมา โทยชอม ฯ ชาเนยยะ
 ภาสะนาพุทธิง สัณวาสาสีละเมวะจะ สุจิงสัพ
 พากิทาเวนะ อาปะทักเถจะไประเส ฯ ราชชา อันว่า
 พระเจ้าแผ่นดิน ชาเนยยะ พิงรุ พุทธิง ซึ่ง
 ความที่ผู้ นัษฏุราแลมี ได้ มี พาสนา เหตุคำ
 เจริจา ชาเนยยะ พิงรุ สัสังเฮวะ ซึ่งผู้มี

คัลวัตถอนกัแลมโกตี สังกวลา ท้วยกิริยาอัน
 เสลยสังวาท ๑ ชาเนยยะ ๒ พังรุ ๓ สัจ ๔ ซึ่งผู้มี
 กรรมอันสวาทแลมิได้สอาท ๕ สัพ ๖ ภิภาเวนะ
 ท้วยกิริยาอันนำมาซึ่งการงานที่ปวง ๗ ชาเนยยะ
 พังรุ ๘ โปริเส ๙ ซึ่งบรุษยกัแลมโกตี ๑๐ อาปะทักเถจะ
 ในกาลเมื่อไภยมิ ๑๑ ๑๒ อาลัสสังจะรังที่ปบั้ง
 จะรังพยาสะกัสังสะถะยัง ๑๓ อะสันกฏรังอะสะมัตถัง
 ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐
 ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
 ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐
 ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐
 ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

มักฉิบหาย สะละยัง อันมีมารยาพ้องดวง อะสน์
 ฅฏจิ่ง อันมีได้สันโศก สะละน้กถัง อันมีได้
 อางสามาถ แลบรมชย์อันกอบด้วยโทษแปดประ
 การนี้ มีควรระตั้งไว้ ในที่เปนมราชบรมชย์ ฯ
 ๑
 ๒
 ๓
 ๔
 ๕
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

แห่งผู้มีเจ้าแห่งตนเป็นต้น ตะถา อนึ่งโสค
 มักรัง ลบหลู่คนเจ้า อะภุกัญจะ กล้าวถ้อย
 คำอันมิไ้จริง อะธิบัจเจ ในที่อำมาตย์ผู้ใหญ่
 นักการอันประกอบไปทั่ววิโทษเจตประการ เหน
 ปนรังนั้นความจะพึงตั้งไว้ ในที่เปนใหญ่ ฯ
 มุฬเหณีโยชิตะมัจเจ ตะโยโกชานทีปะติ อะยะลัง
 อักถนะสัจจะ นิริรัญจะนิสังสะยา ฯ
 อะมัจเจ ในเมื่ออำมาตย มุฬเห มีสมประภี
 อันหลง นิโยชิตะ อันพระยาตั้งไว้ อิเมตะโย
 โทษา อันว่าโทษทั้งหลายสามนี้ อะยะสัจจะ
 คือหาอิศ รียยศแลบริวารยศมิได้ กัต อักถนะ
 สัจจะ คือฉิบหายแห่งประโยชน์ กัต นิริรัญจะ

คือนิรยคาม สันติ มี มะหิปะติ แก่เจ้าแผ่นดิน
 นิสังสะยา ทาสงไสยบมิได้ ฯ ปัญญะนุโยชิตะ
 มัจเจ สันติรัญโญตะโยคณา ยะโสสัคคะ
 นีวาสนุจะอุตมัตถะณมะลัทธา ฯ อะมัจเจ
 ในเมื่ออำมาคย์ ปัญญะณั อัมมัพัญญา นุโยชิตะ
 อันพระยาทั้งไว้ ตะโยคณา อันว่าคุณทั้งหลาย
 ตาม ยะโสจะ คือยศก็ สัคคะริวาสานุจะ
 คือเสวยสวรรคก็ อุตตะมัตถะณมะลัทธา คือ
 ไต่ซึ่งสมบัติ อันอุทมิโดยยุติธรรมก็ สันติ มี
 รัญโญ แก่พระยา ฯ ยังกัญจิกุระเทภักโต
 สุกังวาเยทิวาสุกัง ตัสสะสัมปะชิตะรัญญา สุ
 กะตังทุกกะฐังปีระ ตัสสมาภูมะโรนัคคัง ทิฏฐะ

ชั่มมัตถะสาระนัง | คุณวันทังนियोชะเย | คุณ
 หนึ่งวราชชะเย | ๗ | กัตโต | อันว่าราชบรรษั
 ฏรเถ | กระทบ | สุกังวา | ซึ่งกรรมอันคดี | ยะกิ
 หนึ่งโสสิ | อะสุกังวา | ซึ่งกรรมอันคดี | ยัง
 ภิณฺเจ | ทั้งปวง | สุขะตังปี | อันว่ากรรมอันกระทำดี
 ๘๔ | กุอะตังปี | อันว่ากรรมอันกระทำผิดก็ | ตัสสะ
 ราชปรัสสะ | แห่งราชบรรษัณนี้ | สัมปะชิตเ | เนื่อง
 ญาณฺยา | ค่ายพระยา | ตัสมา | เหตุทั้งนี้ | ภูมि
 ชะโร | อันว่าเจ้าแผ่นดิน | นियोชะเย | ฟังทั้งไว้
 ๘๕ | อัมมาจิง | ซึ่งอำนาจ | คุณวันทัง | อันมีปัญญา
 ๘๖ | คุณ | ภิณฺเฐ ชั่มมัตถะสาระกัง | อันให้สำเร็จซึ่ง
 ๘๗ | ประโยชน์ในอิตตะภาพประจักษ์ | วิชชะยะ

พึงละเสีย คุณะหนึ่ง ซึ่งคนมีบุญคุณอันทำซึ่ง
 กุละสี่ละคุณเปตัง สัจจะธัมมะประการหนึ่ง สุ
 ภูญฺยังเปเสลฺงทักขัง ธัมมะเปกจะวิธียะเต ๗
 ราชา อันว่าพระยา วิธียะเต พึงตั้งไว้ ชะนัง
 ซึ่งชน กุละสี่ละคุณเปตัง อันยอมไปด้วย
 ตระกูลแลสี่ละคุณ สัจจะธัมมะประการหนึ่ง
 อันมีค้ำศย์มิได้ ไปตามอะคะตีสี่ เปนสะภาวะ
 สุขุณฺณัง มีบุญญาอันพิจารณาด้วยดี เปเสลฺง
 กล้าวถ้อยคำอันเป็นที่รัก ทักขัง อันฉลาดใน
 ธรรมศาสตร์แลราชศาสตร์ ธัมมะเปกเจ ในที่
 ผู้วิพากษาใหญ่ บุรุษยอมไปด้วยคุณแปด
 ประการ ควรตั้งไว้ ในที่เปนมุี่ใหญ่วิพากษา

กุลชชังวินิตัญจะ สัพพะระตะนะชานะกัง สจฺ
 ๑๑๑
 อะวิรทชังสาธง ภาณทาคาเรวิธยะเต ๗
 ราชานันว่าพระยา วิธยะเต พังตั้งไว้ นะรัง
 ชังชน กุลชชัง อันเปเน^{หฺ}เชอตระกุลอนช^{หฺ}อตรง
 ๑๑๑
 วินิตัญจะ อันศึกษาไนกิริยาซึ่งพระราชทรพย
 โดยคำรพ สัพพะระตะนะชานะกัง อันรู^{หฺ}ซึ่งตระ
 กุลแก้วทั้งปวง สจฺจึงมีกรรมอันสอาด อะวิรท
 ชัง มีได้พลังพลาก สาธง มีน้ำจิตรเปเนอันที่
 ภาณทาคาเร ไนก็เปเนพระคลัง บรมชยอันกอบ
 ๑๑
 ทรของค้หกประการนี้ ควระพังตั้งไว้เปเนใหญ่
 ไนพระคลัง ๗ ไปราณะนะวะชานันตั้ง พะละ
 ริงปียะทัสสะนัง สจฺเจทังสะหังทกชัง ไทวารโก
 ๑

วิชียะเต ๗ ราชา อันว่าพระยา วิชียะเต
 พึงตั้งไว้ ชะนัง ซึ่งชน ไปภณะนะระชา
 นันตัง อันรูซึ่งคนเก่าแลใหม่ พะละวัง อัน
 นีสะติพะละ ปียะทัสสะนัง นิกิริยาอันแทนแปน
 ตรีภักษ สัจจ นิกรรณอันสอาด เขตตะสะหัง
 อันอกกลันซึ่งความลำบาก ทักขัง อันฉลากไนที่
 ทัถถานอันละเอียด โทวาริกะ ในที่เปนนาย
 ประตุ แลบุรุษย์อันกอบด้วยองค์หกประการนี้
 ควรระพึงรักษาถาวร ๗ บัญญะวังมากะยะวัง
 สรัง ประระจิตตานลัถะทัง สันตังยะโกกะ
 วาปีระ เขตังทเทวิชียะเต ๗ นะภาสิโป อัน
 อันว่าพระยา วิชียะเต พึงตั้งไว้ เขตังนะวัง

ช้างชนันธุ์ บัญญะวัง อินมบัญญา วากะยะวัง อิน
 รุเจรจา สุรัง อินแกลวกลา ปะระจิตตานลัก
 ะณัง อินกำหนดาซึ่งจิตรแต่งมูอิน สันตัง อินมี
 ใจเลอียก ะโถกะวาปีระ อารุซึ่งคำมีประการ
 อินคนกล่าว ทูเต ในกัเปนราชทูต แลบรมย์
 อินประกอบกัวยคุณทกประการนี้ ควรเปนราชทูต
 สะกิงออกตะปะริริกัง สิงมะเลซึ่งสุลิกจิตั้ง
 เมชาวังวากะยะปะฎักัง ทักเจตังเลอะเณะ
 ปะเย ๗ ะภาธิไป อินว่าพระยา ละปะเย
 ฟังตั้งไว้ เอตังนะวัง ช้างชนันธุ์ สะกิงออกตะ
 ปะริริกัง อินฉลาดในกิริยาอินกำหนดซึ่งคำอิน
 กล่าวคภาวเทียว สิงมะเลซึ่ง จักเขียนรว

สุกกัฏฐัง มีลายมัวอันงาม เมธาวิง มีขัณฺญา
 อันเรว วาเยปะฏุกัง อันรุ้เจรทา ทักขัง
 อันฉลาทในลายลักษณอันเชร เถระเน ในที่
 เปนวาลักษณ บรูษย์อันกอบท้วยคุณหกประการ
 นี้ ควรเปนอาลักษณ ฯ ขัณฺญาวิงปะระมัท
 ทะเน ชะยะภูมิตุขานะกัฏฐัง ทะยะสะเนสุปะริ
 ปาทัง สะเททกขังสะเทสขัง เสนางคะพะยะทะ
 สักถัญญัง วาหะเนสุอักเจทะกัฏฐัง วิระสุระ
 คุโณเปกัฏฐัง เสนะโมกเขวิธิยะเต ฯ
 ณะภาธิโป อันว่าพระยา วิธิยะเต พังตั้งไว้
 ณะรัง ชังชน ขัณฺญาวิง อันมีขัณฺญา ประระ
 มัททะเน ในกริยาอันย้ายเสีย ชังเสนาแห่งพระ

ฌาอัน อันเปนนัจจามิต ชะยะภุมิสฺสชานะกัง อัน
 อันนํปรกติริฐํซึ่งทักขัยภุม อะปะริจาคิง อันมิได้
 ละเส็ยซึ่งหม่เสนา พะยะสะเนสฺ ในกาลเมื่อพล
 นิบหาย สะเทกุกซึ่งสะเทสฺซึ่ง อคกณฺฑกุกข์แลสฺ
 กับคัวยเจ้ากัถิ แลหม่เสนาแห่งคนกัถิ เสนางค์
 พยฺหะ สักถัญญมิง อันรูซึ่งคำภีร์เสนาองค์พยฺหะ วา
 ทะเนสฺอะเชทะกัง อันรูจักผลพาหะนะมิได้ ให้ลำ
 บาก วิระสุระคุโณเปตัง อันกอบด้วยคุณคือความ
 เพ็ชรแลแก้วกล้า เสนะโมกเช ในที่เปนนปะชาน
 แห่งเสนา แลบุรุษย์อันประกอไปไว้ด้วยคุณเท้า
 ประการนี้ ควรที่จะเปนนเสนาบดีผู้ใหญ่ ฯ
 บิคุบิตามะโหทักโก สักถัญญโณมิกตะปาจะโก

โภชะยุตโตวิภักโตจะ สุปะกาโรปะสังส์โต ฯ
 ปุริโส อันว่าบุรุษย์ บิดบิตานะโท เปนพ่อครัว
 แต่สืบอายุสมเ้แห่งบู้ ทักใจ ฉลภกในการหุงต้ม
 สัตถัญญโณ รู้คำกร้หุงต้ม นัตตะปาจะโก รู้
 หุงต้มภอประมาณ โภชะยุตโต อยู่เปนนิจใน
 ที่เปนพ่อครัว วิภักโต รู้ตักแต่ง ปะสังส์โต
 อันโลกีชนสรรเสริญ สุปะกาโร ว่าเปนพ่อครัว
 อันก็ บุรุษย์กอบไปช่วยคุณทำประการนี้ ควร
 จะได้ตั้งไว้ ในที่เปนราชภัตรการก ฯ อายุ
 เกทะสัตโตทักใจ สัตถัญญโณบิยะทัสสิเน เสฏฐ
 ฐะสิลละคุโณเปโต เอโสเวทโซปะสังส์โต
 โยปุริโส อันว่าบุรุษย์ผู้ใด อายุเกทะสัตโต

๒๒๒ อัครเจ้าแพทย์ให้เจริญอายุคน ๒๒๒ ทักโฆ
 ๒๒๒ ฉลาทในกริยาอัคร ๒๒๒ สัทธัญโญ ๒๒๒ รุกกแต่งยา
 ๒๒๒ อัครเจ้าแพทย์ ๒๒๒ ปนทน์ ๒๒๒ ยีเยทลสิโน ๒๒๒ มีปรกติเหน
 ๒๒๒ เปนที่รัทษัโคโร ๒๒๒ เสฎฐะสิละคุโนเปโต ๒๒๒ ประกอบ
 ๒๒๒ ด้วยคัลลาการคุณอันประเสริฐ ๒๒๒ เอโสปริโส ๒๒๒ อันว่า
 ๒๒๒ บรมชนัน ๒๒๒ ประสังสิโต ๒๒๒ อันบุทคตสรรเสริญ
 ๒๒๒ เวชโช ๒๒๒ ว่าเป็นแพทย์อันดี ๒๒๒ แลบรมชนกอุปไป
 ๒๒๒ ด้วยองค์ทำประการนี้ ๒๒๒ ควรจะตั้งไว้ ในที่เป
 ๒๒๒ แพทย์ ๒๒๒ ๗ ๒๒๒ สุชานันตังสุจิตกัจจ ๒๒๒ อัมมิทังพะ
 ๒๒๒ ลัตถะกัจจ ๒๒๒ อะโลภังอุปปะนัตถัญจะ ๒๒๒ เสเวยยะตัง
 ๒๒๒ ราชันติเก ๒๒๒ ๗ ๒๒๒ ราชะปริโส ๒๒๒ อันว่าราชบรมชน
 ๒๒๒ เอตังปริสัง ๒๒๒ ยังบรมชนัน ๒๒๒ สุชานันตัง ๒๒๒ รุกกยา

ไศรยแห่งเจ้า สัจ อินฺสวาทแล ไพรบุลย์
 ทักขัง อินฺฉลาต ฌมฺมิกัง อินฺรํกษาธรรม
 พะหุสํกเถกัณฺฑ อินฺรํกัณฺฑีเปณอินฺมาก อะโลภัง
 มํโลภนํย อํปะปะนํคํคณฺฐะ นิสฺสทอินฺมํไคหฺล
 ลมฺ เสเวยยะ พิงให้เฝ้าเปณนิจ ราชันฺคิเก
 ในทํโกถ์แห่งพระยา บรุษย์อินฺกอปไปกัวยคุณ
 เจกประการนี้ ควระกัณฺฑีไว้ ในทํเปณราชเสวก
 เกทากเอทังคะสํคณฺฐนฺโญ ชัปะปะโหมปะระยาไน
 อายกัณฺฐะเนตโทนิจจัง เอโสระชะปะโรหิโต ฯ
 โยปริโส อินฺว่าบรุษย์ผู้ใด เกทากเอทังคะสํค
 ณฺฐนฺโญ อินฺรํ ชังสวทรเกทอินฺนอยอินฺใหญ่ ชัปะ
 ปะโหมปะระยาไน อินฺฉลาทในกิริยาอินฺบุชานันค

อายุที่มะเมกโต ภาระทำซึ่งเมตตากริทรเหตุระให้
 ยืนแห่งพระชนมายุศม์ นิราจัน เปนนิจ เอโส
 ปุริโส อันว่าบรมษณัณัน ปุโรหิตโต ชื่อน่า
 ปโรหิต ๗ รักจิตินทริยงสาธกัง นานาสาสา
 สโกวิทัง ธรรมะรัตตังบัคจาเปกจัน นานาสิป
 ประวิสารัทธัง กุลละสละยุกตังภักตัง อันเตปุเร
 สุกาปะเย ๗ นระธาธิโป อันว่าพระยา สุกา
 ปะเย พิงตังไว้เปนอนันตี ปุริสัง ซึ่งบรมษณ
 รักจิตินทริยง มีอินทรีอนรรักษา สาธกัง มี
 สกาวกดี โกววิทัง ฉลาตรู นานาสาสาส ใน
 ภาสากังหลายต่าง ๆ ธรรมะรัตตัง ยินดีใน
 ธรรม์ สุชาเปกจัน อันเห็นแก่พระเจ้าแผ่นดิน

เลงแลคชิ่งหน้าแห่งเจ้า นานาสิปะวิสารัทธัง
 ฐิ่งคิลประสาทรต่าง ๆ กุละสีละยุคตัง อัน
 ประกอบกัวยตระกูลแลคคิล กิตัง อันรู้เกรง
 กลัวชิ่งเจ้า อันเตปะเร ในพระราชวัง บรมษย์
 อันประกอบกัวยองค์แปกประการนี้ ควรจะพึงตั้ง
 ใช้สอยภายในพระราชวัง ฯ บัญญะวาอะนุรัตโต
 จะ สุโรมันติกุณเอยโต ยัสสะภักโตนะราชิป
 ทัสสะสัพพะสะมิชณะติ ฯ ภักโต อันว่าราช
 บรมษย์ ยัสสะนะราชิป เมาะนะราชิปัสสะ แห่ง
 นราชิบตีพระองค์โต บัญญะวา ประกอบกัวย
 วิจารณ์บัญญัติ อะนุรัตโตจะ ยินกัชิ่งการงาน
 แห่งเท้ายิ่งนัก สุโร แกล้วกล้า มนัติกุณเ

ยุคโถจะ ประกอบด้วยคุณคือความคิด สัพพัง
 กิจจัง อันว่ากิจทั้งปวง สมัชณะติ สำเร็จ
 ตัสสะนะภาธิบัสสะ แก่นะภาธิบคินัน บรมชย
 อันนำมาซึ่งประโยชน์ ทั้งปวง ให้สำเร็จแก่เจ้า
 แผ่นดินเหนือนานทั้งนี้ ควรจะพึงตั้งไว้ในถานัน
 ครอันยั้ง ฯ ถานันตะเรยุกโตพาหุ สัตติยะ
 สถาปปะยะวัญจะตา สัมพันธ์กะทาสะภาชะนะ จะยา
 ดุง หิตะมะหะระติ อะโคสาชุงอะสาชุงวา มะโน
 หะรังสัททลละภัง ฯ โยราชปรีโส อันว่าราช
 บรมชยผู้ใด ยุคโต ประกอบ ถานันคเร ใน
 ถานันคร อะวัญจะตา มีสะภาวะมิไครุ ล้อลวง
 ราชานัง ซึ่งเจ้า สัมพันธ์กะทา มีสภาพประพฤติ

เลียงชีวิตรเื่อง สะราเซนะ กบัก้วยเจ้าแห่งคน
 พะหลั๊กติยะสาบี แม้เหตว่าคนมีสำมาถกำลังแขน
 แลนั้บริวารยศ อะโต เมาะ คัสมา เหน้
 โสปริโส อันว่าบรมชย์เห็นปานตังนี้ อะหะระติ
 ควร จะยาคง เพื่ออะพิทกอล สาธุงวา ซึ่งคำ
 อันกักติ อะสาธุงวา ซึ่งคำอันมกักติ หิตัง อัน
 จะให้ไปนประโยชน์แก่เจ้าแห่งคน สุกลละกัง
 อันเจ้าแห่งคน ไก่ไปนอันยาก มะโนหะรัง นำมา
 ซึ่งความยินดีแห่งจิตร ฯ โนนะนานุนโนนา
 นุโน นานุนนะนะนุนโน นะนุนโนนะนุนโนนา
 นะเนโนนะนะนะนะ ฯ ปรีโส อันว่าบรมชย์
 ชุนานุนโน ชนะซึ่งคนอันต่ำช้า นะโน มีได้ข้อ

ว่าชะนะที ปรีโส อินว่าบรุษย์ ฉะนุโนน ยัง
คนมีกำลังอ่อนน้อยให้พ่ายแพ้ นานิน มีได้ชื่อว่า

บรุษย์ ปรีโส อินว่าบรุษย์ นานานุโนน ชะนะ
ซึ่งคนมีกำลังมาก จุนโน ชื่อว่าบรุษย์อันวิเสศ

ทาส อินว่าทาส จุนโน อินเจ้าชะนะ ฉะนุ
ชะโน แม่นแลชะนะแล้ว ฉะนุโนนา มีได้ชื่อว่า

ชะนะที ปรีโส อินว่าบรุษย์ ฉะนุชะนะ เบียด
เบียดซึ่งคนอันชนะแล้ว ฉะนุโนน มีได้

ชื่อว่าคนก็ ๗๕

๐ สามีสามินุโทมัจโจ ฉะนะปะโทปีสุชะโน
ทุกตังทุกตะคิโณเปตัง ทินโทโทธานุรูปะโต
โกสาอักชะยะสัมบัคคิ มิตคัญจะภะยะสังยุตตัง

ลัทธิปะกะติ โยวุกทา ราชะนีตีวิจักกะณา ๗

๐ ลัทธิปะกะติโย อันว่าราชปะกัตติ

ทั้งหลาย ๗ ไนยหนึ่งอันว่าชิราชภัณฑ

ทั้งหลาย ๗ กัว่า สามเจะ คือเจ้ากัตี

สุชชะโน อันมีสัประษ ทุดตัง คือคุดังหลาย

สาม คือคุดันและคุดะอังกะคุดะแห่งกัตี ทุดตะ

คุดินเปตัง อันปะระกอบไปดัก้วยคุด คือจะซำม

เปอนอันยาก ทันโท คือว่าชานุกัตี โทสา

นุระปะโต อันสมคุดรแกโทษ โทสา คือคุดัง

กัตี อักจะยะสัมปะกัตติ มีสัมปะกัตติอันบริบูรณ

มีไกรรู สัน นิตคุดญะ คือมิตรกัตี ณะยะสัง

ยุดตัง เปนเพื่อนในกาละมีไทย ราชันตี

วิจักขณะ อนันตปราชมี^{๒๒} ชงราชนิตี วุทธา
 กล่าวไว้ ๗ สามินัจญจะ^{๒๓} รุญจะ
 ทุกะโกสังพะลังนิตตัง อัญญะมันญโญปะการะกัง
 สัตตะราชังคะมะจะเต ๗
 สัตตะราชังคัง อนวองค์แห่งความเขนพระเจ้า
 แผ่นดิน ๗ สามิจะ คือเจ้ากต อมัจญจะ
 คือว่าอำมาตย์กต รุญจะ คือแวนแคว้นกต
 ทุกตัญจะ คือคู่อันจะข้ามยากกต โกลัง คือ
 คลังกต พะลังญจะ คือพลพาหะนะอันแกลวกถ้ำ
 กต นิตตัญจะ คือพระราชสัมพันธมิตรกต
 อัญญะมันญโญปะการะกัง มีอุปการะแก่กัน
 แลกกัน โลเกนะ อันโลกย์ วุจะเต กล่าวไว้ ๗

๐ เอกกิงเคจาบีวักะเล สาธุกัณฐ์สัระวัตตะเต
 ทัสสะสามัคคิงมะนิจณัง กะระยยะสะปะริก
 ชะณัง ฯ เอกกิงเคจาบี แม่นลักองค์ทั้งหลายมี
 ประการอันกล่าวในเมื่อองค์อันใดอันหนึ่ง วิกเล
 ทำลาย สาธุกัณฐ์ อันว่าสภาวะสำเร็จ ประโยชน์
 บริบูรณ์ นะวัตตะเต มีได้ไปนไป อัสสะรัญโญ
 แก่พระขานัน สัปปริโส อันว่าบุรุษผู้มี
 บัญญาอะนิจังเมอะอะนิจันโต. เข้าได้ปรากฏา
 ณะสามัคคิง ซึ่งกิริยามิได้พร้อมเพรียงแห่งองค์
 พิการ คือจะออกหากด้วยกายแลจิตร อัสสะ
 สามัคคัสสะ แก่เจ้านั้น กะระยยะ พึงกระทำ สุปะ
 ริกชะณัง ซึ่งกิริยาอันตักเตือนพระสติเนื่อง ฯ

อะธิบายว่าราชบุรุษผู้เป็นข้าราชการ ฟังกระ
ทำความเพียร จะให้องค์ที่พิกลไปนั้น
ให้บริบูรณ์ ๗

๑ อัครกานะเมวะปะละมัง มีรเวคณุปะสัง
กะมัง กะระยะคณะสังยุตตัง ตะโตะเสถัง
ปะริกจะเย ๗ ภาวนามะ ชื่อว่าพระยา
อิจเฉ ฟังปรากฏา คณุปะสังกะมัง ซึ่งกิริยา
อันเข้าไปใกล้ซึ่งสัปะระมุณีมีบัญญัติ มีอาจารย์
เปนนัน อันประกอไปก็โยคณ อัครกานะเอวะ
ด้วยทนแท้จริง กะระยะ ฟังกระทำ อัครกานะ
เอวะ ซึ่งทนแท้จริง คณะสังยุตตัง
ให้กอบไปด้วยคณมีศีลประสาทร มีทรงฟัง

แลทรงน้ำเป้นต้น ประริกจะเย ฟังพิจาระภา

เส้ง ซึ่งองค์กมน์อำมาตย์เป้นต้นอันเสด

ตะโก แต่ลักันนี้ ๆะ

๐ บัญญาพาทุกธิมาเจาะ ทินะกะณะนะวัชชะนัง

ทักใจจะโมสรอจะ ฌมน์โกจะนุสยยะโก ๆ

นะระสะโก อังว่านะระชิบก็ผู้ประเสริฐ บัญ

ญา มีบัญญา ทุกธิมาเจาะ ฐัพันตั้ง

อะกะยาไสยแห่งผู้อื่น ทินะกะณะนะวัชชะนัง

อาจะเว็ลลียั้งคำแห่งคนอื่นคำขั ทักใจ

ฉลากไนที่ต่างต่าง ระโมจะ มีกริยาอันออกกลัน

สวชระ มีพระไทยมือทรง ฌมน์โก ทรงซึ่ง

ทศพิธราชธรรม อะนุสยยะโก มีได้วิศยา

ซึ่งสมบัติแห่งผู้นั้น

๗๖

๑) สุกฺกัจจะโร สัมพันธชาติ สะหะยุกโตจะสะติมา
 ณะราสะโก อธิษฐานระนะภาทิตผู้ประเสริฐ
 สุกฺกัจจะโร กระทำชงกรรม คือกิริยาอันพิชิต
 เป็นอันสำเร็จสรรพสิ่ง แลก็เกิดขึ้นในความเพียร
 เป็นอัน สัมพันธชาติสะหะยุกโตจะ อันประกอบ
 ไปด้วยคุณ ๖ ประการ คือสัมพันธ์มิตร
 พงษ์พันธุ์ แลย้ายเสียซึ่งหน้าคือ แลการณะรงค์
 แลทำลายเสียซึ่งความรัก แห่งกระษัตริย์ทั้งหลาย
 อันเป็นหน้าคือแลใดซึ่งที่พึง สะติมา กอบไป
 ด้วยสะทอนอาจ คือกิจการงาน ประนาสะชัญญา

รู้ซึ่งกริยาอันทำลาย พระยาทั้งหลายอันเป็น

ฆ่าก็ทำให้พิฆาต วีโร อันแก่ล้าล้ำสามาถ

ความเพียรมาก ชิตินา มีระตืออันตั้งมั่น อะยะ

วิฆณะชา อันรู้ซึ่งกริยาอันลบหายแลจำเวริญ ๗

๑ อุปะการะกัญญโญสุโร พุทธิเสวีอะพะยะ

สะโน ประริกชะการีอะนิโท ทัพพะการีอะ

ปะฏิญญโญ ๗ นะระสะโก อันว่าพระนะภาชิต

ผู้ประเสริฐ อุปะการะกัญญโญ รู้ซึ่งคุณ

แห่งผู้อื่น สุโร แลแก่ล้าล้ำ พุทธิเสวี ส้องเสพย์

ผู้ใหญ่ทั้งหลาย ๓ คือผู้มีบุญญาพมาก แลผู้มี

อายุสงแลตระกูลอันสง อะพะยะสะโน มีไ

ทำกรรมอันเป็นเหตุแห่งความลบหาย มีชนไ

แลพระนัมปนคัมน์   ประริกษะการี   มีปรกต
 พิจารณาแล้วแลกระทำ   ะนินโท   มีได้ค็เตียน
 ทำนุ^๕อันอันนิควรจะค็เตียน   ทัพพะการีจะ
 มีปรกสิการะกำนั   ประฏิญญู   ในปะคิณญานแล้ว
 ๐   ะริพะยะสะนาการัญญู   จิตะโกโป
 จิตินทร^๖โย   ะโลโกนิททาละโส   จากัณะยะ
 ภาสะโก   ๗   ะราสะโก   อันว่าพระนะราธิบค็
 ผู้ประเสริฐ   ะริพะยะสะนาการัญญู   อันฐู
 ซึ่งเหตุอันทำลายคนอันเปนน่าคัก   จิตะโกโป
 อันชะนะซึ่งความโกรธ   จิตินทร^๖โย   ะนะซึ่ง
 อินกรียมนักษ^๗ปนคัมน์   ะโลโก   มีไค^๘นั๊กมาก
 ในอามิต   โนนิททาละโส   มีไค^๘นั๊กหลบ

แลแก่ยจกร้าน จากี้ มีปรกติบริจาก วินะยะ
 ภาสะโก มีปรกทิลังถนั้งทาศกรรณกร
 ันมิได้ลาคะให้ลลาคทานราชบัญญัติ ๗๕

๑ วิโมโหอะปะริคคะโห ปียะทัสส์สันตะมา
 นะโก เทสะกาลัญระจจนทติ ยุติโธลัคคะวิมันนะ
 ะ ๗ ณะภาสะโก ันน้าพระยามูประเสริจ
 วิโมโห มิได้หลงถัน อะปะริคคะโห มิได้
 ทำกรรม มีกาลายเสี่ยซึ่งเรียวงาแห่งเมือง
 แลควักเสี่ยซึ่งจักษแห่งเมือง แลย้ายเสี่ยซึ่งรง
 ไซยแห่งเมือง แลวิปริกแห่งเมืองเปนคั้น
 ปียะทัสส์ มีกิริยาอันเลงแลกูปเนทริก ลันตะ
 มานะโก นับถ้อซึ่งคนเปนสับปีะรุก ยุติโ

ประตอไปไป ลักตะธัมพะนะจะ คัมภีร์ ๗

ประการ เป็นเหตุจำเวิญแก่นันเมืองอันเป็น

สังสารประจวบ จภนาที ฐึ เทสญจะ ซึ่ง

ประเทศอันกัเดิมได้กักที กาลัญจะ ซึ่งกาล

อันวารแลมิได้ควรกัก ะปะริคคะโห อย่าได้

ทวงแหนราชทรัพย์ ๗ บำพินอะธิบายว่า

พระราชบุตรแดเชฐเจ้า ขอรว่าเขยวงาแห่งเมือง

นักปราชราชครุปะโรหิต อันรู้ซึ่งขีฎกแลไตรย

เพทขอรว่าจาษแห่งเมือง หม่ออำมาตย์ราชเสนี

อินบงยนิ ขอรว่าคัสะแห่งเมือง เสลจุคฤทบดี

ซึ่งมณฑลทวงแห่งเมือง ฤาษณ์ผู้มบญญา ขอรว่า

ชงไชยแห่งเมือง ลูกขายหญิงแห่งคนทั้งหลาย

คิดอ่านปกครองกัน ๑ ยังกิจการบ้านเมืองให้ราบ
 คาบพร้อมเพียง ๑ ขอถือเอาซึ่งคำสั่งช่วย แล
 ให้ซึ่งอาณาแต่ตรงโดยสมควร ๑ นับถือผู้ถ้า
 ผู้แก่ม่ายอันสูง แล ไวยอันสูง ๑ มิได้เบียด
 เบียดย้ายซึ่งบรรพตศาแห่งขจรเมืองจตุโร ๑
 เคยให้เคยบวชซึ่งเทพยดา อันรักษาสังนอก
 แลในพระนครพึงให้ไปนิจ ๑ พึงพิทักษ์รักษา
 สมนพราหมณาจารย์ที่วัยที ๑ พึงประกอบ
 ไปถวายธรรม ๗ ประการดังกล่าวมานั้น
 อย่าได้ขาด ๗๕

๑ สักทักถัญญูณะยาสะปะโถ สังกามาระจะ
 ระกุสะโถ ทานะสึเลอะภีระโถ นิตตะบุพหัญจะ

ภาสะติ ฯ ณะระสาสะโก อันว่าพระนะภาธิบถิ
 ผู้ประเสริฐ สักกัตถัญญโณ ฐึซึ่งฉันทะแห่งวาทา
 ณะยาสะปะโถ อันฉลากในอุบาย สังคามาระจะ
 ระกสะโล ฉลากในกิริยาอันพิจารณาซึ่งกรรม
 สนเทหิ อะระระโต ยินทึ ทานะสึเล ในทาน
 ในกิล มิตตะบัพพะจะภาสะติ มิกิริยาอนันนัม
 ก่อนแล้วแลศรวัสปรมาไสย ๗๕

๑ ยะถาวุกเทหิคุณเหติ สัมบันโนโสณะระสาสะโก
 สะกะลังเมทะนิงชิตตะวา บุญญะราสสะ
 ภาชะโก ฯ โสณะระสาสะโก อันว่าพระนะภา
 ธิบถิผู้ประเสริฐ สัมบันโน ประกอบไป
 คุณเหติ กัวยหมุ่คุณทั้งหลาย ยะถาวุกเทหิ

มีประการอันกล่าวแล้ว ชีวะวา ปรายแล้ว
 สະกะลังเมทะนิง ซึ่งหม่าคักในพื้นแผ่นดินทั้งปวง
 ภาวะโก ก็ได้ บุญญะภัสสะ ซึ่งบุญภาศรี
 โหติ มี ๗๕

๐ นิจจังสุตฺถัทธิโรบัญญัติ เมธาวีอะนุสฺสยยะโก
 คุรุปะเสวะโนราช นัปปิโกวิปุลลลังยะลัง ๗
 โยราช อันว่าพระยาองค์ใด สุตฺถัทธิโร ทรง
 ไรซึ่งกิริยาอันสะคัม นิจจัง เปนนิจ บัญญัติ
 ประกอบไปกัวยิจารณบัญญัติ เมธาวี มีธรร
 โมชบัญญัติ อะนุสฺสยยะโก มีได้ วิตยา
 ซึ่งสมบัตติแห่งผู้อื่น คุรุปะเสวะโน ส้องเสพย์
 ซึ่งท่านผู้เป็นครู โสราช อันว่าพระยานั้น

บัพไปติ ถึง ยะสัง ซึ่งอิศริยยศแลบริวารยศ

วิปลัง อันไพรบดย ๗๕

๑ ยุคโคตลักกะหิองเคหิ นิติสักถัญจะพุทธิมา สะ

มัตถิปะณะวิงสัพพัง ราชเขตุงวิจักกะโณ ๗

โยภาจ อันว่าพระนระราชบถ็องค์ ไค ยุคโค

ปะระกอบไป ลักกะหิองเคหิ คัวยองค์

ทั้งหลาย ๗ มีปะการอันกล่าวแล้ว แลวัตร

ทั้งหลาย ๗ เปนเหตุแห่งความจำเริญในปะระบัพ

พุทธิมา มีบัญญัติอันรูซึ่งเหตุหกปะการ

มฉนทแห่งคนอันกล่าวเปนนัน นิติสักถัญจะ

ซึ่งคณกรันนิตสาทรคัวย วิจักกะโณ อันปะระกอบ

ไปคัวยวิการณบัญญัติ ในกิริยาอันจะให้

ซึ่งทางวัดแลธานญา อันสมควรแก่คุณแลโทษ
 โสกราช อันว่าพระนะราชินีนัน สะมัตโต อาจ
 เชตุง เพื่อจะชนะ ประณวง ซึ่งประจามิตร
 ในแผ่นดิน สะกะลัง ทั้งปวง ๗๖

๐ อินทาทิจโจระวายจะ ยะโมมะหาสะมุททะโก
 จันทะภุมะปะชุนโนจะ รัญโญอัญฐะคุณากะเว ๗
 อัญฐะคุณา อันว่าคุณทั้งหลายแปด อินท
 ทิจโจระ คือพระอินทร์แลพระอาทิตย์ก็ดี ๗
 ยะ คือพระวายุเทวะทักก็ ยะโมจะ คือ
 พระยายมกัถี่ มะหาสะมุททะโกจะ คือ
 มหาสะมุทกัถี่ จันทะภุมะปะชุนโนจะ คือ
 พระจันทร์ แลภุมเทวะทา แลวรรษพลาหก

เทวะตากัถี ภาวะ พิงมี รัญโญ

แก่พระยา ๗๕

๑ ยะถาลักโกเทวะราช อนุคคัณฑาทิ

ปานัณนิกคะหะบักคะเทเนวะ อินทะสะโม

นะราชิปโป ๗ ลักโก อินว่าพระอินทร์ เทวะ

ราช เป็นพระยาแห่งเทวะกา อนุคคัณฑาทิ

อนุเคราะห์ ปานัณนิกคะหะบักคะเทเนวะ

อินทะสะโม แก่เทวะตาทั้งหลาย

ด้วยกิริยาอันงามขึ้น

แลยกย่องแท้จริง ยะถา ฉันโต นะราชิปโป

อินท์ อนุคคัณฑัทธยะ พิงอนุเคราะห์ ปานัณนิก

คะหะบักคะเทเนวะ แก่ลัทธวทั้งหลาย

นิกคะหะบักคะเทเนวะ

ด้วยกิริยาอันข่มขี้แกลยกย่อองแท้จริง ฯ อะธิบาย
 ว่าพระนระราชิบดี ฟังข่มขี้แกลยกย่ออง ซึ่งทำ
 ราชการอันสมควรแก่ โทษแกลคุณ ฯ
 อัญระมาสังยะถาทิจใจ ไทยงหะระติรังสิริ
 เอวังรัฐเฐพะสิงราชจ หะเรอาทิจจะสาทิโส ฯ
 อาทิจใจ อันว่าพระอาทิตย์ ไทยง ยิงน้ำ
 หะระติ ค่อยให้แห้งเหือด รังสิริ ด้วยรัศมี
 แห่งตนคืออรัน อัญระมาสัง สันแยกเคื่อน
 ยะถา ฉนโศ ราชจ อันว่าพระนระราชิบดี
 อาทิจจะสาทิโส เหมือนด้วยพระอาทิตย์ หะเร
 ฟิงนำไป พะสิง ซึ่งของส่วยอันบังเกิด รัฐเฐ
 ในแวนแคว้นแห่งตน รังสิริ ด้วยรัศมีแห่งตน

คือสังกะหะวักถอนชั อว่าบวิละเมธ ๗๕

๑๐ ประวิสังสัพพะภูทานิ ยะถาจะระติมาสุโต
 เอวังตฺยเหทฺทิจนฺนียะ มาลุตฺตสสะวะตังอิทัง ๗
 มาลุตฺโต อ้นว่าคม ประวิสัง เมื่อพิก สัพพะ
 ภูทานิ ในกายแห่งสัทวักทั้งหลายทั้งปวง จะระติ
 กัจฺรไป ยะถา ฉนฺโต ราชฯ อ้นว่าพระนระ
 ธิบตี ราชนฺนียะ พงฺรซึ่งเทคอนฺติแลราย
 ตฺยเหทฺทิจ ทัวยคนนุสฺสอกนเนมทั้งหลาย เอวัง
 เมาะตะถา คังนิน อิทังสัพพะภูคะประวิสะจะ
 ระนัง อ้นว่ากริยาอันพจฺรไปในสัทวักทั้งปวง
 วัตคัง เปนจริต มาลุตฺตสสะ แห่งลม อะธิ
 บายว่าคังไว้ ซึ่งคนนุสฺสอกนเนม ให้รฺเทคคิแลราย

แด่ให้ซึ่งอาณานิ วัตตัง เปนจารีต ยะมัสสะ
 แห่งพระยายม ภาเว พังมี ๗๕
 ยะถาปุเรนติชุตตะกา สีนชอุ กังชะยัวินา
 ตะถานากังชะเยภราช สะมุตทัสสะอิทังวัตตัง ๗
 สีนชอุ อันว่าพระมหาสมุท วินา เว้นแล้ว
 อากังชะยั ซึ่งความปราจู้ณาแห่งน้ำอันจะไหล
 ไปสู่แม่น้ำอันน้อย ชุตตะกา อันว่าแม่น้ำน้อย
 ทั้งหลาย ปุเรนติ เตม ยะถา ฉันโค
 ราช อันว่าพระนราธิบคี่ นากังชะเย มีพืง
 ปราจู้ณา สัสพะระนัง ซึ่งทรวัยทั้งปวง
 ตะถา เหมือนกันนั้น อิทังนะอากังชะนัง อันว่า
 กิริยาอันมิได้ปราจู้ณา วัตตัง เปนจารีต

สะมุทกัถัสสะ แห่งสมุท ภาวะ พึงมี ฯ

๐ ประวิปุกนังยะธาจันทัง ภิภูจฺหาหาสันติ
 มะนุสฺสา เอวังสํพะชะนานิจฺจัง ตุสฺสันทิราชา
 โนมจฺัง ตะโตกัถัสสียะอัททกานัง จันทะสะโม
 ณะภาธิโป ฯ มะนุสฺสา อนฺว่าคนทังทลาย
 ทิสฺวา เทนแลว จันทัง ซึ่งพระจันทรฺ ประวิ
 ปุกนัง อนฺบริยุรณฺ ทาสันติ ชันชมนินทึ
 ยะธา ฉนฺโต สัพพะชะนา อนฺว่าคนทังปวง
 ภิภูจฺหา เทนแลว มุจฺัง ซึ่งพระภักตรฺ ราชา
 โน แห่งเจ้าแผ่นดิน ตุสฺสันทิ ชันชมนินทึ
 นิจฺัง เปนนิตยฺ เอวัง เหมือนทังนั้น ตะโต
 เมาะทสฺมา เหตุชันชมนินทึนั้น ณะภาธิโป

อันว่าพระนระราชินที จันทะสะโม เสมอด้วย
 พระจันทร์ ทัสสัยยะ ฟิงส์แดง
 อัครกานัง ซึ่งองค์ ๗๕

๐ ยะถาสัพพานิภูทานิ ภูมิธาระยะกะสะมัง
 ไปริชะนะปะทังสัพพัง ตะถาราจบีธาระเย ๗

ภูมิ อันว่าแผ่นดิน ธาระยะกา มีปรกติทรงไว้
 ภูทานิ ซึ่งสรวกทั้งหลายอันแลแล้ว สัพพานิ
 ทั้งปวง สะมัง เสมอกัน ยะถา ฉนี้โค
 ราชบี หมายความว่าพระนระราชินที ธาระเย
 ฟิงส์แดงไว้ ไปริชะนะปะทัง ซึ่งจวเมืองน้อย
 แลเมืองใหญ่ แลจวแวนแคว้นชนบท สัพพัง
 ทั้งปวง สะมัง ให้เสมอ ตะถา

เหมือนดั่งนั้น

๗๕

๐ ประชุนเฒะคุโรมาสัง อาเปหิอะภิวัสสะติ
 เอวังโยเชปะวิพพะยา อะภิตถุญเฐนะราธิโป ๗
 ประชุนเฒะ อินฺว่าเมฆ อาเปหิ ยิงฺนํทังหลาย
 อะภิวัสสะติ ให้กัก จะคุโรมาสัง สันตีเคื้อน
 ณะถา ฉนฺโต นะราธิโป อินฺว่าพระนะราธิบถิ
 โยเช ยิงฺสุระโยธาทังหลาย อะภิตถุญเฐ พิงฺให้
 ยินตี ปะวิพพะยา ทัวยของบรี โภค
 เอวัง เหมือนดั่งนั้น ๗๕

๐ สึหาเอกิงพะกาเอกิง สิกเขจัตตาริกก
 ฐา บัญจะกาการาฆนنامه ฉะสุณาทินฺ
 คะคะภา ๗ ราชนنامه ขื่อว่าพระยา สิกเข

พึงสำเหนียก เมะว่าพึงรู้เยี่ยงอย่าง เออแก้วต
 คัง ชั่งจาร์ตอหนึ่ง สักหา แต่ราชสีห์
 สิกเข พึงสำเหนียก เออแก้วตคัง ชั่งจาร์ต
 หนึ่ง พะกา แต่ณยาง สิกเข พึงสำเหนียก
 จัตการวิตทานิ ชั่งจาร์ตทั้งหลายดี กุกกุกกา
 แต่ไก่ สิกเข พึงสำเหนียก บัญจะวิตทานิ
 ชั่งจาร์ตทั้งหลายห้า กากา แต่กา สิกเข
 พึงสำเหนียก ฉะวิตทานิ ชั่งจาร์ตทั้งหลายหก
 สุกา แต่สุนัข สิกเข พึงสำเหนียก ตัณ
 วิตทานิ ชั่งจาร์ตทั้งหลายสาม คะคะภา
 แดแต่ลา ๗๖

๑) มะหากันมิ่งขุททะกังวา ยังกันมิ่งกาตุมิจฉะติ

สามารถเณระกาศพิพัง สี่หาเอกลงตะถาณะเว ๗
 ราชฯ อันว่าพระนะราชิบัติ อิจฉะติ ปราชูนา
 กาทง เพื่อจะทำ ยังกมมิง ซึ่งการงานอันใด
 มหากมมิงว คือการอันใหญ่ก็ดี ขุทธะกิงว
 คือการอันชยก็ ตงกมมิง อันว่าการนัยใหญ่ขึ้น
 ัญญา อันพระนะราชิบัติ กาศพิพัง ฟิงกระทำ
 สามารถเณระ กัวยกิริยาอันปรารภเสมอกัน
 เอกลงวัดตง อันจารตอันหนึ่ง สี่หา แต่ราชสี่
 ณะเว ฟิงมี ตะถา กัวยประการดังกล่าวนั้น ๗๕
 ๐ อินทริยานิสสังยะโม พะโกระบัตถกั โถณะเว
 เกสะกาโลปะบั้นนานิ ลัพพะกัมมานิสาระเย ๗
 ราชฯ อันว่าพระนะราชิบัติ บัตถกัโต นัมมัญญา

สุตสังยะโม สํรวมเปอนันตี อินทรียานี ซึ่ง
 อินทรียทั้งหลายมีจักษุเป็นต้น ภาวะ ฟังมี
 พระโกระ คุรทั้งว่านภยง สัพพะกัมมานี ยัง
 กรรมทั้งหลายทั้งปวง เทสะกาโลปะบั้นนานี
 อดถึงซึ่งเทศการอันควร สาชะเย ฟังได้
 สำเรจ ๗๖ บพพญจํานัญจะยทชฌเญจะ
 สังวิภาคัญจะพันธุที ถิยาอํกคะมากุกตัญจะ
 สิกเจจัททวาริกุกกุกกา ๗ ราชจ อันว่าพระ
 ณะราชินที สิกเจ ฟังสำเหนียก จัททวาริวัตตานิ
 ซึ่งจาริตทั้งหลายสี่ กุกกุกกา แต่โก
 บพพญจํานัญจะ คือกิริยาอันทนก่อนทั้งปวงกัต
 ยทชฌเญจะ คือแกลวกัลไนกรยาอันชนกัต

สังวิภาคัญจะ คือกิริยาอันจำแนกอาหารกต

พันธฺหิ ทํวยโกกัณฑลยอนเปนเผ่าพันธฺหิ ติยา

อภิกะมากุทัญจะ คือกิริยาอันเทียบในแม่ไก่

แลแล้วแลเสพยักติ ๗

คฺยเตเมถนังเปกขัญจะ โภคะนังญาตีสังคะโท

วิโลกะเปกขัญจะนาละสะยัง บัญจะสิกขัณเณ

วายะสา ๗

ราชา อันว่าพระยา สิกเข พิงส์สำเหนียก

บัญจะวัตตานิ ซึ่งจารีตทั้งหลายห้า วายะสา

แต่กา เมถุนัญจะ คือกิริยาอันสพยัรศเมถน

ธรรมกัถิ คฺยเต ในที่ลับ เปกขัญจะคือกิริยา

อันเลงแลศุนากกัถิ ญาตีสังคะโทจะ คือกิริยา

อันเรียกญาติแล้วแลเกินก็ ภาระนัง ซึ่งภาระ
 วิไลกะเปกขัญจะ คือกริยาอันทะแคงทาคก็
 ณะนาละสะยังจะ คือกริยาอันไต่เถยจคร้านก็ ฯ
 ณะนาลัสสังคิสนโตโส สุนิททาสปะโพชะนา
 ทัพพะภักติระสรุญจะ ฉะเอเตสวานะโตคณา ฯ
 เอเตคณา อันว่าคุณทั้งหลายนี้ ฉะ ทก
 สวานะโต แต่สนักจ ณะนาลัสสัง คือสภาวะ
 มิไต่เถยจคร้านก็ ณะนาลัสสัง คือน้อย
 พลนาก็ สปะโพชะนา คือกริยาอันตนก็
 ทัพพะภักติระ คือภักดีนไนเจ้าเปนนิจก็
 สรุญจะ คือกริยาอันแกลวกล่าก็ ฯ
 ขิมเนวีวะพะโกภารัง สิกุณห์ญจะนะจินตะยิ

สันตฤกษ์จะระเวนิจวัง ที่ณีสกัจยะคะสะภา ฯ
 คะสะภา อินวาลา ะหะโก มีปรกทินาไป
 ภารัง ซึ่งภาวะ จินเน ในที่ลำบาก นะจินตะยิ
 นี้ได้คึก สิกุณท์จะ ซึ่งเอนแลร้อน สันตฤกษ์จะ
 มกน้อยภัย นิจวัง เปนนิจ ะเว ฟังมี ภาชา
 อินวาทระนะราชิบทิ สิกเข ฟังสำเหนียก เมาะ
 ว่าฟังกเยียงอย่าง ที่ณิวคทานิ ซึ่งจาริตทั้งหลาย
 สาม คะสะภา แต้ล่า อิติเมาะอินินาปะกาณะ
 ภัยประการกัองนกล่าวแลนี้ ฯ วิสะเตทานิ
 คุณานิ จะระยยะอิหะบัทโท วิชยะวิปัสพันิ
 เตชะสีโสภาวิสสะติ ฯ โยราชฯ อินวาทระนะราชิ
 บกัพระองค์โค บัทโท มีบัญญัติ จะระยยะ

อาจประพาศิได้ เอทานิคุณานี ซึ่งคุณ
 ทั้งหลายนี้ วิสสะกิ ยี่สิบ อีหะโลก ในโลกยนี้
 โสภราช อันว่าพระนระราชินกันั้น วิชยะ พังชนะ
 วิปัสสพพานี ซึ่งภักติกทั้งหลายทั้งปวง โสภราช
 อันว่าพระยานั้น เคะละสิ มีบุญเคชะมาก
 ภาวิสสะติ จักมี ฯ

อะตะยัมพุปาติเมธุนา วัจจะปะสวาระนิโรธา ทิวา
 สุปปาชาคะภาระ รัตติกโรคาภาวันทิกะ ฯ
 โรคา อันว่าโรคทั้งหลาย ภาวันทิ มี อะติ
 อัมภุปาจะ เทกขุบริโภคนัยังนักรักตี อะติเมธู
 นา เทกเสพย์เมธุนมากอ้งนักรักตี วัจจะบัสสะ
 วะนิโรธาจะ เทกออกกลันไวซึ่งอุจจาจะปะสวาระ

กี้ก็ สุปปาจะ เหตุหลังกี้ก็ ทิวา ในกลางวัน
 ชาคะราจะ เหตุหน้าก็ รัตโต ในกลางคืน ฯ
 อะทะยัมพฺพานะชียะติ นีรมฺพฺปาบีเอะวะโส คัสสฺมา
 คะหะณิตฺกขาเย มะหฺงมะหฺงภฺริบีเว ฯ
 อาหาโร อัมว่าอาหาร นะชียะติ นีได้ย้อย อะทะ
 ยัมพฺปา เหตุบริ โภกนํานากยั้งนํก โสเอะ
 โทโส อัมว่าโฆอัมว่าอาหารนํได้ย้อยนํนํแก้จริง
 ภาเว พิงมึ นีรมฺพฺปาบี แน้นเหตุมิได้บริ โภค
 ชึ่งนํ คัสสฺมา เหตุกั้งนํ ปุคคะโล อัมว่า
 บุคคฺล บีเว พิงคิมนํ มะหฺงมะหฺง แก่นะนะ
 ภฺริ มีสฺภาวะอย่าได้ น้อยได้มาก คะหะณิตฺก
 ขาเย เพื่อจะยั้งเพลิ่งชาตุในทอ้งให้กล้า ฯ

ภูตตะวาระดาวะอาลัยยะ ยาวะอันนังปะติฏฐ
 จิตัง ตะโตะปะทะสัทตังคินตะวา วามะบัส
 เสณะสังวะเส ๗

ปุคคะโล อันว่าบุคคล ภูตตะวาระ บริโหคแล้ว
 อันนัง ซึ่งว่าเจ้า ปะติฏฐจิตัง ตั้งอยู่ค้อยังบมิได้
 ทราบไป ยาวะจะ เก้าได้ อาลัยยะ ฟังนังอยู่
 ทาระ ทราบนั้ ปุคคะโล อันว่าบุคคล
 คินตะวา จงเกินแล้ว สัทตะปะทัง สันเจต
 ประทวาร ตะโตะ ในกำกับนั้ สังวะเส ฟังไสยาศ
 วามะบัสเสณะ โดยจ่าระจ่างเบื่องจัจย ๗

ภูณเชปะพเพนะอายุตจิจิ ณะนัตจิจิกิณามุไซ
 ยะสัทจิบัจฉิเมเนาะ นะภูณเชอตะระรามุไซ ๗

ปุ่คคะโล อินว่าบุคคล อายภูจู้ มีประโยชน์ท้วย
 อายุอันอื่น ปุ่พเพมูใจ มีน้ำไว้ข้างบะทิศ ภูญเซ
 ฟิงบริ โภค ปุ่คคะโล อินว่าบุคคล ะนัตจู้มี
 ประโยชน์ท้วยท้วย ทักจิมามูใจ มีน้ำเฉพาะ
 ต่อทักจีม ภูญเซ ฟิงบริ โภค ปุ่คคะโล อินว่า
 บุคคล ะลัตจู้ มีประโยชน์ท้วยศกดี บัจฉิ
 เมนะเออะ มีน้ำไว้ข้างบัจฉิมทิศแท้ริง ภูญเซ
 ฟิงบริ โภค ปุ่คคะโล อินว่าบุคคล ะตตะภา
 มูใจ มีน้ำเฉพาะต่ออุกรทิศ ะภูญเซ
 ออย่าฟิงบริ โภค ๗
 ภูคคะ วานัทตะยะโตถูลัง ทิจูจู้โนโคพะ ละวัฏพะนัง
 อายจิงคะพะโคนิจิง มีจระวาติธาวะโต ๗

ถูลง อันว่ากายอันพี ภาวะ พึงมี บุคคะลัสสะ
 แก่บุคคล ภูตตะวานิทระยะโต อันบริ โภคแล้ว
 แลนอน นิรจิง เปนนิจ ปุคคะโล อันว่า
 บุคคล ภูตตะวาติฏฐันโต บริ โภคแล้วแลยืน
 พะละวัฏฐะนัง พิกาลังอันจำเวณู ภาวะ
 พึงมี อาย อันว่าอายอันจำเวณู ภาวะ พึงมี
 ปุคคะลัสสะ แก่บุคคล ภูตตะวา จิงกะมะโต
 อันบริ โภคแล้วแลรงกรม มัจจุ อันว่ามัจจุราช
 ธาระที ทิกตาม ปุคคะลัสสะซึ่งบุคคล ภูต
 ตะวาธาระโต อันบริ โภคแล้วแลวิ่งเล่น ฯ
 ขุ่พเพสิวะสีเนชาวี ที่หมายกักกิเณส์โร ขัจฺฉินเ
 จิตตะสันทาไป มะระณังนิกโขตตะเวสิโร ฯ

ปุคคะโล อัญญาบุคคล ปุพเพสัระสี มีคัสสะ
 วัชชังบุรทิส นิกเท หลับนอน เมธาวิ
 มีขุญญา ภาเว พังมี ปุคคะโล อัญญาบุคคล
 ทกขิณเณสิโร มีคัสสะวัชชังทักกิณ นิกเท
 หลับนอน ที่มายุมีอายุยืน ภาเว พังมี ปุคคะ
 โล อัญญาบุคคล ขัจฉิเมสิโร มีคัสสะวัชชัง
 ขัจฉิมทิส นิกเท หลับนอน จิตตะสันตกาโป
 เตอกรันจิตร ภาเว พังมี ปุคคะโล อัญญา
 บุคคล อุตตะเวสิโร มีคัสสะวัชชังอกร นิกเท
 หลับนอน มะระณัง อัญญาภิรียาอันตาย
 ภาเว พังมี ๗
 นิจัจฉันนัญจะทีณานัง ภูมิณะเขนะลิกะณัง

ปาทุสจันนะโธระนัง ทนตังอะโธระนัมปีจะ วัฑฒ
 นังมะลิกัญจะ เภส่านังลักขะตัมปีจะ ทินเน
 ทะเวถาปีนิตกัญจะ นะวัตตะสะยะนังปีจะ ฯ
 อะติเรกะภคกัญจะ อังคะปีถัญจะโปละติ
 ณะนะสามปีสาทะนุ นะลักขิลักขิชาริตุง ฯ
 ณะนะสามิ อันว่าท้าวเวรราชเป่นเจ้าแห่งสนับดี
 กี้ก็ ปีสาทะนุ อันว่าท้าววิษณุกรรมกี้ก็ นะลักขิ
 มิอาจ ชาริตุง เพื่อจะทรงไว้ ลักขิง ชึ่งบุญ
 คิริ อิเมชะเน แห่งคนทั้งหลายนี้ นิจจติถานนิ
 ฉินนัญจะ คือคนอันเกี่ยวทัญ่าเป่นนิจกดี นิจ
 ภูนิชะเนนะลักขะนัญจะ คือคนอันจักแผ่นดินด้วย
 เลบเป่นนิจกดี ปาทุสจันนะโธระนัญจะ คือคน

อนึ่ง ใ้ข้พระชั่งท้าว ให้บริสุทธิตี๋ กั้นตั้งอะไซ

ระนัมปีจะ คือคนอนึ่งใ้ ข้วนปากล้างหน้า

ข้พระมณ กิลพันให้บริสุทธิตี๋ วัตถานังมะลิ

ทัญจะ คือคนมีผ้าผุงผ้าห่มอัน เล้าหมองกัก

เก้านังสักขะกัมปีจะ คือคนมีผอนั้นแห่งอนึ่งใ้

หวิสังกัก ก็เนกะเวธาบั้นทัญจะ คือคนมัก

หลับในกลางวัน ๆ เกี่ยวสองเวลากัก นีวัตตะ

ตะยะนัมปีจะ คือคนอนึ่งนอนกายเปลือยกัก อะติ

เวกะภทัญจะ คือคนบริโภคล้ำเหลือกัก

อังกะบั้งไปละติจะ คือคนมักเมาะตชัง

องคาพยพแห่งคนแลกระปานกัก ๗

สิระดีปบผังจะระโน สุปชั โทวะรังคะณา

เสวระโนอะละยะโกชะนัง   อะนะนะสาทินะ

จะบัพพะจะเก   เมถุนิจิรังปะติฏฐันโต

ละกะเตสิริงราชา   ๗

ราชา   อันว่าพระนะราชินที   ปะติฏฐันโต

ตั้งอยู่ในวักตรมีประการอันกล่าวแล้ว   สิระสี

ปุปผัง   ทรงซึ่งพาลาเหนือที่โรตม์กักดี   จะระโณ

สุปฐิโต   มีพระบาทอันจระบริสัททิกักดี   ะรัง

คะณาเสวะนา   เสพยซึ่งอัคคะนารักดี   อะละยะ

โกชะนัง   เสวยน้อยกักดี   อะนะนะสาทิ   ทรงผ้านุ่ง

แล้วแลเสพยเมถุนกักดี   นะจะบัพพะจะเกเมถุนิ

มิได้เสพยซึ่งเมถุนในวันตั้งหลายห้า   คัอนอจุม

แลจากทุกทสี่แลบุรณมีแลวันประสูทร   แลวัน

สงครามค์ ละระเท ได้ สิริง ซึ่งบุญศิริ จิริง
 สันกาลนาน ๗

วาทกัณท์ทั้งพระสุญจะ อักตะทสะนะเมอะจะ
 ปาณิตติวะนังกิลัญจะ พะยะสะนานิมะหิปะติ ๗
 อิเมโทสา อันว่าโทษทั้งหลายนี้ วาจาจะ คือวา
 จาอันอฆาบทักดี ทกนัทญจะ คือกิริยาอันหนักให้
 ซึ่งอาญาทักดี พระสุญจะ คือมมออันอฆาบทักดี
 อักตะทสะนะเมอะจะ คือกิริยาอันทำลายเสียซึ่ง
 บัจใจยแห่งตนกดี ปาณิตติวะนะกิลัญจะ คือ
 เปนนักเลงสุราแลนักเลงไก่ แลเล่นการพนันกดี
 พะยะสะนานิ เชนเหตุฉิบหาย มะหิปะติโน
 แห่งเจ้าแผ่นดิน ๗

อัจฉนัตถเสวณานันัง พะยะสะนานิเอคานิทิ พะหุ
 โทสาชะนะยันติ ตัสมาเอเตวีระชะเย ๗
 ทิ แก้วริง พะหุโทสา อันว่าโทษทั้งหลายเป
 อันมาก ชะนะยันติ บังเกิดมี ราชันัง แก้วท้าว
 พระยาทั้งหลาย เสวณานันัง อันสั่งอสังเสพย์
 เอกานิพะยะสะนานิ ซึ่งเหตุแห่งความฉิบหาย
 ทั้งหลายนั้น อัจฉนัตถแก้วแท้ว ยัสมา เหตุใด
 ตัสมา เหตุคังนั้น มะหิปะติ อันว่าเจ้าแผ่นดิน
 วิวัชชะเย ฟังเวณเสี่ย เอเตโทเส ซึ่งโทษ
 ทั้งหลายนั้น ๗
 มะหะติระณะยันตานัง อิทังปานังมะหาอทิ อักคะ
 ระนะมัตตัสตติ สิริยะสะกิตตังชะเห ๗

วิจักขณะ อนันักปราชทั้งหลาย มีสมเด็จ
 พระพุทธเจ้าเป็นต้น อาท ก้าว อิทังปานัง
 ซึ่งกิริยาอันเสพยซึ่งสุรา^๕นี้ มะหาอิตี ว่าเป็นเหตุ
 แห่งความฉิบหายใหญ่ยิ่ง มะหะติภะณะยันทันนัง
 กว่าเหตุแห่งความฉิบหายใหญ่ทั้งหลาย ๗
 สุราปานัง อนันักิริยาอันเสพยซึ่งสุรา ๗๕
 ยังกนให้ละเสี่ย อัทคะณะมะทีสัทติ สิริยะสะ
 กิตติง ซึ่งสมบัติแห่งคนแลบเบญา แลสามารถ
 แลศิริแลอิศริยยศ แลบริวารยศแลความ
 สรรเสัญ ๗
 สุราปานัสสะโยเคนะ พะหุบญญิงวินัสสะติ นิจจ
 ปาณังนะชานาติ ภัททาภักัจญจะโนคะติ ๗

พะหุบัญญัติ ๑ อันว่าบัญญัติมาก ๑ วินัสสะติ
 ฉิบหาย ๑ โยเคนะเหตุประกอบ ๑ สุรปาณัสสะ
 ซึ่งกิริยาอันเสพยาซึ่งสุรา ๑ นิรจิง ๑ เป็นนิตย
 สุรปาโณ ๑ อันว่านักเลงสุรา ๑ นะชานาติ ๑ มีใ้รู้
 รักจิง เพื่อจะรักษา ปาณิง ๑ ซึ่งชีวิตรแห่งผู้
 โนคะติ ๑ มีอาภพิจารณา ๑ ภาขาภักจิงจะ
 ซึ่งอาหารอันดีแลอาหารอันไม่ดี ๑ ๗๘
 มาคะรังชាយวิยะจะ ๑ ภาขิงบีมาตริงวิยะ
 ๑ ๗๙
 ๑ ๘๐
 ๑ ๘๑
 ๑ ๘๒
 ๑ ๘๓
 ๑ ๘๔
 ๑ ๘๕
 ๑ ๘๖
 ๑ ๘๗
 ๑ ๘๘
 ๑ ๘๙
 ๑ ๙๐
 ๑ ๙๑
 ๑ ๙๒
 ๑ ๙๓
 ๑ ๙๔
 ๑ ๙๕
 ๑ ๙๖
 ๑ ๙๗
 ๑ ๙๘
 ๑ ๙๙
 ๑ ๑๐๐

อะทิมัญญะติ ลำคัญ ณะรังษี แม่ ช่งภริยา

มาตะรังษีเย คุจกัถา มารค อะทิมัญญะติ

ลำคัญ ณะรังษี แม่ ช่งเรื่อน คุปาทีวียะ

คุจกัถา สิ่งมีบ่อเป็นต้น อะทิมัญญะติ ลำคัญ

ชุกตะกังษี แม่ ช่งวัถถอินน้อย อะทิวียะ

คุจกัถา วัถถอินใหญ่ ๗

อับปะกัมปี่ สะมทังวะระ สะมทังษีละ ลังวียะ

ราชานัมปี่มิตตังวียะ สุราปานติ มัญญะติ ๗

สุราปานโ ันว่านีกเลงสุรา อะทิมัญญะติ

ลำคัญ อับปะกัมปี่ แม่ ช่งสระน้อย

แลเหมืองน้อย สะมทังวะระ คุจกัถา สัมท

อะทิมัญญะติ ลำคัญ ราชานัมปี่ แม่ ช่งพระยา

มีตทั้งวียะ ครกทั้งมิตรแลสหาย ๗

สันตทิกากิจจาณะนะทานิ กะละหัง โรคะการะณัง

อะทิกโกโกปีนะทังสี ปัญญาทพพะตักการะณัง ๗

พะหุโทษา อัญว่าโทษทั้งหลายเป็นอันมาก ชะนะทานิ

คังกริยาอันเสียมเสียดจากทรัพย์สินมบัติ กะละหัง

คังกริยาอันจำเวรซึ่งความขลาดะกัก โรคะ

การะณัง คังกริยาอันมักบังเกิดโรคผ่นอแล

เท่งอ้อยเป็นภักดิ์ อะทิกติ คังกริยาอันพึงไป

ด้วยโทษไว้ โภปีนะทังสี คัมมิได้ขบถซึ่ง

อะไววะน้อยใหญ่ แลสาแวงซึ่งท่อนกิ่งจะระฮาย

ปัญญาทพพะตักการะณัง คังกริยาอันเสียมจาก

ปัญญาอันทนต์ได้ ภาวันทินิ นี สุภานัสสะ

แก่นักเลงสุรา   สันตภิสุตติกา   อันประจักษ์
ฉะเพาะหน้า   ๗

สุทธาจาระวิวัชชิตา   ธุตคามะตาระพันธะมา
นิโสภานินโรตคัมปา   กิจฉาลัพพันคัมปะจะยา ๗

ธุตคา   อันว่านักเลงทั้งหลาย   มีน้ำเลงไก่อแล
น้ำเลงเบี้ยว   แลน้ำเลงเมอญเป็นต้น   สุทธาจาระ

วิวัชชิตา   ปรากฏมารยาทรอันบริสุทธิ์   พันธะมา
อันว่าญาติเฝ้าพันธุ์   ทั้งหลาย   จักทา   สละชาก

มะทาระ   ลุจกัคนตาย   นิโสภา   หากความโศกมิได้
ในการทั้งหลาย   นินโรตคัมปา   ปรากฏ

ละอายแลสะกั๊กแก้ยาป   ละพันติ   ไต่   บัจะยา
ซึ่งทั้งทั้งหลาย   กิจฉา   คัมยยาก   ๗

๐ นะพัธะวัสสะปะติฏฐา นิกกะรณา
 นะบัสสิทา โลกะทะวะยังนะชานาทิ มายา
 วิกคะเกทโน ๑
 อุตฺโต อันว่านังแสงณีนังแสงโกเปนตัง นะปะ
 ติฏฐา นีไคโปนากัง พัธะวัสสะ แก่เผ่าพันธุ
 นิกกะรณา ทาความกรณานิไค นะบัสสิทา
 นีไคเอาใจใส่แสงแลทัง พัธะวัสสะ ชั่งเผ่าพันธุ
 อุตฺโต อันว่านังแสง นะชานาทิ นีอาหุ โลกะ
 ทะวะยัง ชั่งปะโยชนันในอิทธิโลกย์แลปะโลกย์
 มายาวี พ้อลมงผู้อน กุละเกทโน นีปรกติ
 ทำลายตระกูลให้วิบหาย ๑
 เวธามัจจะสหัสซัง นะสัททะหะติภาสสัง

อัครเทกามาจะระระพุทธิ อันไธวิยะวินายะโก
 อะจรั้งพะยะสะนังบัตไต โยโธราชาสัสคฤทธิ ฯ
 โยราชา อันว่าพระนราธิบค็องค็ไต อัครเทกามา
 จะระระพุทธิ มีบุญนคค็อนประพุทธิลี้ยงลี้ไป
 กัวยลวากแห่งกน นะล้าชะหะติ มีไตไช้อ เวธา
 มัจจะสหัสชานังภาสัตถิง ซึ่งคำอันปโรทคแลอำ
 มาตย์แลคนร่วมใจทั้งหลาย กราบทูลอันควร
 จะฟังไช้อ โธราชา อันว่าพระนราธิบค็องค็น
 บัตไต ถึง ณะยะสะนัง ซึ่งความฉิบหาย
 อะจรั้ง มีไถ่นาน สัสคฤทธิ เหตุบัจฉนิกทั้งหลาย
 อะลี้ มี อันไธวิยะ ประภจคนตาบอด วินา
 ยะโก ปราชจากคนง พะยะสะนังบัตไต

ถึงซึ่งความลึบหาย ๗

ถึงอะหังเทศะกาโลโก โทสะมาธิสะมาคฺโณ

อะนิตฺโตโกสะทาโยจะ การสํกทพะทมายา กากินฺติ

ผะลัมะมะวีรัง กิงกัมมัสสะสุสัปะทัง สัมปัต

ตะยังวิพฺนิตฺโตโกระ เภทะกะถังกะถุคตะรัง

วิญญูยังราชคคะมิจเจวัง กัมมะสิทเช

วิชานะตัง ๗

โยราชา อันว่าพระนระภาธิบถ้องคฺไค วิชานาติ

รุโคยวิเสศ กัมมะสิทเช ในกัรียาอันให้สาฤทฺธิ

ซึ่งการงาน อิจเจวัง ดั่งนี้กัณนี้ กิงอะหัง

คืออาตมนี้เป็นอย่างไร โทเทศะกาโล คือเทศกาล

อะไร โทสะมาธิสะมาคฺโณอะนิตฺโต คือ

ขั้วจามีตรแห่งอาตมามีคุณอันยิ่ง แลคุณเสมอ
 เป็นไฉน โภคะหาโยจะ คั้วมิตรสหาย แห่งอาตม
 เปนอย่างไร กาลัตถิ คือความสามาถแห่งอาตม
 เป็นไฉน กภาพะพามา คั้วเลขศอบายแห่งอาตม
 เปนประการใด มะมะวิริงถึงพระลึง คั้วกิริยา
 ถล่าวคำความเพียรอาตมจะมืผลอย่างไร ถึงกัมมัส
 สะสุสังปะทัง คั้วกิริยาอันบริบูรณ์เป็นอันใดแห่ง
 กุศลอย่างไร โภสัณขัฏกะยังวิพันไซ คือสัทร
 ไนสงขบัคั้วแห่งอาตมเป็นไฉน เกทะกะถังอุตตะ
 ริงะถา คั้วกิริยาอันว่างคำทำลายเสียซึ่งถ้อย
 คำอันกล่าวยิ่ง แลถล่าวเกิดประการใดไฉน
 วิภักตะนา อันนำปราศทั้งทำลาย นี้พระสุททะเจ้า

เปนที่ อาหุ สรรเสริญ ตั้งราชานัน ^{ซึ่ง}พระยานัน
 ราชคังอิติ ว่าเป็นพระยาอันประเสริฐ รัญญิง
 เมาะราชัน ^{กว่า}ทั่วพระยาทั้งหลาย วิชาณะตั้ง
 เมาะวิชานันตวัน ^{อัน}วิเสศ ฯ วิจิณะกัมมะ
 บัจจุเส ^{ที่}วิญญูเสหักชะไปริณ ^{พระ}ละระนะเทศา
 ญจะ โยชิตะนิสสิตานันญะ อีระโดกะประระ
 โลกัญจะ กักกัพพัง อะกักกัพพัมปิระ ฯ
 ราชา ^{อัน}ว่าพระนะราชินตี วิจินตะเมาะวิจิน
 เทยะ พังคิก ^{ที่}วิญญูเสหักชะไปริณ ^{ซึ่ง}คน
^{ทั้ง}หลายอัน ^{เปน}จามิตรแล ^{เปน}มิตรก็ ^{พระ}ละ
 ระนะเทศานันญะ ^{ซึ่ง}สโรชาพลแลสมบัตแล
 ประเทศกั ^{โย}ชิตะนิสสิตานันญะ ^{ซึ่ง}คนอัน

ประกอบไว้แลคนอาไศรยแห่งคนกัถิ อธิระโลกะ
 ประระโลกัญจะ ซึ่งประโยชน์ในอิทธิโลกย์แล
 ประระโลกย์กัถิ กัมมัง ซึ่งกรรมอันน้อยใหญ่
 กัถิพิพัญจะ อันควระจะพึงทำกัถิ อะกัถิพิพ
 ปิจะ อันมิควระจะพึงทำกัถิ บัจจุเส ในเวลา
 รุ่งแจ้ง ฯ อนิสสิตังชยาตะคณิง สรังสาช
 ชะนะตะลา ปุชะเยชะนัญญาตักถิง มะนะเทสชะ
 คะโทอิติ ฯ ภาจจ อนิว่าพระนราธิบตี ปุ
 ชะเย พิงบจจเมะว่าพิงเสียงกุ ชยาตะคณัญ
 จะ ซึ่งคนอันมีคุณปรากฎกัถิ อนิสสิตัง อันหา
 ที่พึงทำไศรยมิได้ สรัง ซึ่งคนอันแก่ถวกถักถิ
 ตะลา อนิโรสิต สาชชะนิง ซึ่งคนอันเป็นสัณษิต

๑) วินิเวชากะระณานิ บัคคะเหตวาทักขิณหัตถัง
 วิจักขणेสนิสสะโต สจฺจจิตฺตอฏฺฐะกะระणे
 เวมิตถังอะมัญญิตวา สจฺจนิจฺเจนะราสะโก
 ณะราสะโก อันว่าพระนราธิบดีผู้ประเสริฐ วินิเวช
 สอดใส่คือประทับ อภรณานิ ซึ่งเครื่องอาภรณ์
 สำหรับกระษัตริย์ ทักขิณหัตถังบัคคะเหตวา
 ยกซึ่งพระหัตถ์ เบื้องขวาขึ้น วิจักขणे
 พิจารณาเป็นอันดี สนิสสะสจฺจจิตฺตอ
 ยันเป็นอันดี อะมัญญิตวา ข่าได้ค้ำนั่งแล้ว
 เวมิตถัง ซึ่งคนซึ่งแลคนรักรัช อฏฺฐะกะระणे
 ในการพิภกษาความ สจฺจนิจฺเจ พึงพิภกษา
 เป็นอันดี ฯ ๗ ณะจินเตจนะมยโกโตหัง โนธมโม

ทัณฯ ทะมะทะกัฯ สุชะนังทะชะไนทิกฺกุโฐ เอโส
 ทัณฯ ทะสุญฺญโณวะหิ ฯ นะภาสะโภ อัญญาพระ
 นะภาทิบบทึผู้ประเสริจฺจฺ นะจินเต อย่าทังนิก
 อะทังชะมะยฺยติโตอิตฺติ ว่าอาคมาควรชะพังอหสิท
 นะภาสะโภ อัญญาพระนะภาทิบบทึ อะทะกัฯ เมื่อ
 มิได้ให้ ทัณฯ ทัง ซึ่งอาญาแก่บุคคลอันควร
 แก่อาญา โนธมิโม มิได้ชื่อว่าตั้งอยู่ในจาริต
 แห่งท้าวพระยา หิ แท้จริง ทุชะไน อัญญา
 คนร้าย ทิกฺกุโฐ เหน สุชะนัง ซึ่งพระยา
 ใจที เอโสสะภาโว อัญญาสะภาพเหนนั้น ทัณฯ ทะ
 สุญฺญโณวะ เปนเหตุให้อาญาเล็ดลมสุญฺญแท้จริง ฯ
 ชะวะเยอะภียตเตสฺส นังนังนังโนวัมตมะเต

ทักษะทาภาเนาะฟ้าอัญญา นะกะเวยยุงตะเถาะ
 ทัง เตทักทะทาเนนิวัตเตสิ ปาปารัญญา
 สจั้งกะเท ๗ มาโน ชันวักิรมาณะ
 นีทานัง แห่งคนคำซังทหลาย วัฒพะเท
 จำเวัญ ชะมะเยอะภยคเคสุ ในก้าวพะยา
 ทังหลายอันประกอบปีในจันตี ทักทากาเน ใน
 เม่อให้ซังอาญา สะคี แลมี อัญญาชะฟ้า
 ชันวักิรมาณะทหลายอน นะกะเวยยง มีพังกะทำ
 ทังกัมมัง ชังกัมมัง ตะธาเออะ เหมอันคน
 อันคองโทษนีน ทัก ทะทาเน เมาะ ทักทะทานัง
 ชันวักิรมาณะให้ ชังราชทักทักแก่คนร้าย นีวัต
 เตสิ ๗ ชังอาญาสะคี เตะกะเด มีชามภา

เกลี้ยงคะลานัง   แห่งคนษามานทั้งหลายนั้น
 ปาปา แต่ความลามก   ทะเท   ได้ชื่อว่าให้   สัจ
 ซึ่งความศุข   รัญญูแก่พระมหากษัตริ   ๗
 ยัสสะทณฺฑเททะเทรัญญู   ชะนาภายันตีสัทิสสา
 อัญญังชมนังอะเปกขิตวา   ทณฺฑทั้งทะเทอะทณ
 ทะกั   ๗   ทณฺฑเท   ในเมื่อราชทณฺฑ   ะริน
 เถนะ   อันท้าวพระยาผู้ประเสริฐ   ทะเท   ให้
 ยัสสะคะลัสสะ   แก่คนร้ายผู้ใด   อัญญูชะนา
 อันว่าชนทั้งหลายอัน   สัทิสสา   เหมอันด้วยคนร้าย
 นั้น   ภายันติ   ก็เกรงกลัว   มะหิปะติ   อันว่าเจ้า
 แผ่นดิน   อะเปกขิตวา   พิจารณาทุกแล้ว   อัญญัง
 ชมนัง   ซึ่งกรรมอันอื่นในอนาคต   ทะเท   พึงให้

ทณทัง ซึ่งอาญา อะกัณทะกัณ อโนน
 จากราชกัณทอนให้แต่ก่อน ฯ คณะวิทถิวสัง
 ยุตโต วิสะทีโนสปีไปยะธา โทสะทีโนละจัก
 โควะ สอิหทีโนคทาอะวะ ประริกะวาทินโนติ
 ยะกัทถะทนะทะกัทยะโส ฯ โยนะรินโท อัน
 ว่าพระเจ้าแผ่นดินองค์ใด ยะกัณทะกัทยะ
 ฉิแลมิพึงให้ ทณเท ซึ่งอาญาแก่คนทั้งหลาย
 อันควรแก่อาญา โสนะรินโท อันว่าพระเจ้า
 แผ่นดินนั้น อะกัณโนติ ถึงพลนึ่งนัก ประริ
 กะวัง ซึ่งลำบากแลความฉิบหาย คณะ
 กุจกัณจังกัถิ อิตถิวสังยุตโต อันปราชทก
 นางจังกัถิ สปีไปยะธา กุจกัณจังกัถิ

วิสเทหโน อันปราศจากพิศม์ ณะ อนึ่งโลก
 ชัคโควะ คุจกัังว่าพระวรคักดี โภสเทหโน อัน
 ปราศจากผิด สิวอิวะ ประคุดังว่าราชสีห์
 หีโน อันปราศจาก คุหา แห่งถ้ำ ฯ คุลโย
 ะระหัตตะปาท ภิตานะนัันติเอกโน ะติ
 กัณทงบี โทสันติ สะมะกัณโทสะโนสียา ฯ
 ชะนา อันว่าคนทั้งหลาย คุลโยะระหัตตะปาท
 นทองแลมอแลท้าวเหมอันกัน ภิตา กัลวี กัณ
 ทายะ แต่อาญา นะนัันติ ไหว เอกโน แก่
 พระยาองค์เดียว โทสันติ โกรธ นะรินทัง
 ชังพระเจ้าแผ่นดิน ะตักกณทงบี แม อันให้ชัง
 ราชทงกอันยังเกิน ราชา อันว่าพระนาระาชบี

สะนะทนต์โท ให้ซึ่งอาณาโดยสมควรแก่โทษ

สะโม สงบสงกเปอนันตี สียา พังมี ฯ

ทฎฐัสสะทนต์โทสุชะนัสสะปูชา นะยาเยนะจะ

โกสัสสะสัมมาวาทธิ อะบักชะปาโกอัทเทนัทเช

สุชะ รัฎฐารักขาบญฺจิเมวุตทายัญญา ฯ

อิมัยญญา อนันวาริกทั้งหลายนี้ บัญจะ ท้า

ทฎฐัสสะทนต์โท คือให้ลงอาณาแก่นักโทษ สุ

ชะนัสสะปูชา คือขานแก่คนอันชอบในราชการ

นะยาเยนะโกสัสสะสัมมาวาทธิ คือยังทรัพย์ใน

ท้วงพระคลังให้จำเรณูเปอนันตีโดยธรรม อะ

บักชะปาโกอัทเทนัทเชสุชะ คือมิได้ล่าเอียงใน

คนม่มกัก ในคนยากกัก รัฎฐารักขาจะ คือ

รักษาซึ่งแว่นแคว้นเป็นอันภักดี วิชาที่จะเกณฑ์
 อันนักปราชทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น
 วุคทา กล่าว ยัญญาอิตี ชื่อว่าจารึก วัลโย
 แห่งพระยา ฯ เขทบีบัตเตสะมานัตเต สฎฐ
 นิจเฉยยะตวังอิตี สังคามะยุดตะวิสัตต
 ทาโลสัพพานิการะเย ทินเนอุปปะปะริกขีตวา
 สัมมารักเขอัคคัสสะระ ฯ ณะรินโท อันว่า
 ท้าวพระยาผู้เป็นใหญ่ สังคามะยุดตะวิสัตตทาโล
 มีกาลแห่งสักครอันปราศจากแล้ว ท้ายประกอบ
 การสงคราม ท้าว ให้แล้วซึ่งถ้านันตร สะมา
 นัตเต แก้อำมาตย์อันเสมอด้วยพระองค์ เขทบี
 บัตเต อนถึงซึ่งลำบาก สฎฐนิจเฉยยะตวัง

อิติ ว่าท่านพยับคืบเป็นอันดี อุปปะปะริกจิตวา
 พิจารณาแล้ว สัพพานิกมmani ซึ่งกรรมทั้งหลาย
 ทั้งปวง ทีเน ทกวัน วัชเช พิงรักษา อัก
 ศัสสะระ ซึ่งพระองค์ สันมา ทวยอาการอันดี
 กฏิละสกกะวิคัมพะ สาขัง อจจัตตะวิระลัง ทมึง
 อารามิโกฉินเท สุมะลังสิญจะเตยะธ
 อารามิโกปะโมนิจรั ภูมิปาโลสะทาสะเว ฯ
 อารามิโก อันว่าเจ้าของสวน ฉินเท หิงคัก
 ทำลาย ทมึง ซึ่งคนไม้ กฏิละสะวิคัมพะ
 สาขัง นีกังอันคคแลแห่งแลห้อยย้อย อจจัต
 ตะวิระลัง อันสงยิ่งนักแลแก่โกรัน สิญจะเท
 ย่อมยงพวนแลรน้ำ สุมะลัง ซึ่งคนไม้หนุ่ม

มีผลอันก็ ยะธา ฉนโค ภูมิปาโล อันว่า
 เจ้าแผ่นดิน อารามิโกปะโม นีอุปะมาตังเจ้า
 ของสวน สระ พิงระภาก นิจจิง เปนนิจ
 สะทา ในกาลทุกเมื่อ เหว้งเมาะ ตะธา
 เหมือนกันนั้น ออกจัตตังปะติโรเปยยะ ฉินเท
 สุปป์มิตังชุกทัง วัคคัมยยาติอุจจะนาเม นะ
 ตังถัมภะยะสังหะตัง วัตตจเฉยยะ ชุกทังกัณฐะ
 ทิกขังพะหิโรปะเย สโรบีตังมานะเยยยะ มาลา
 กาโรวะนั้ตะเย ฯ มาลาการโ อันว่านาย
 มาลาการ ปะติโรเปยยะ พิงปลุกทัวยดี
 เปนทชัณชม ออกจัตตัง ซึ่งต้นกอดอกไม้อันยก
 มาแต่ก่อน ฉินเท พิงเกบ สุปป์มิตัง ซึ่งกอ

ดอกไม้ที่ออกอันบาน มาลากาโร อันว่านาย
 มาลาการ ถัมภะยะ พิงค์ำจุนไว้ นะตั้ง
 ซึ่งที่น้อกดอกไม้ อันน้อมลง วิถีเฉยยะ พิง
 ชกเปลือกคือคอนปลุก สังหะตั้ง ซึ่งกอ
 ดอกไม้ อันสรค โวเปยะ พิงปลุก รุทัง
 ถันทะติกัง ซึ่งกอดอกไม้หนานอัน แลแลกลม
 พะที ในกายนอก นานะเยยะ พิงชั้นชม
 สุโรบั้ง ซึ่งที่น้อกไม้ปลุกไว้เป็นอันดี วั
 ฐะปาโล อันว่าเจ้าแว้นแคว้นแดนสมบัตติ
 มาลากาโรอิระ เหมือนกัวยนายมาลาการ
 นันทเย พิงยนักในสมบัตติ ตะธา เหมือนกันนั้น
 กุลิในสัจยาสุรา สุตะวันโตคิยะธา นีติ

สักกตติยะยตทา   สหราชวิสต์สุมะทีปะติ   อะ
 สหราช   อันว่าอำนาจยทั้งหลาย   กสิ ใน
 มีตระกูลอันประเสริฐ   สุภยา   มีกัณอันสอาด
 เลอียด   สภา   แก้วกล้า   สหะวันโต   มี
 สักขีมาก   อะติบิยะตา   เป็นที่รักชมากแห่ง
 คน   อะติปะยตทา   วัจฺจนาน   นิตฺตเถ   ใน
 นิตฺตสาทร   อัสส   พิงมี   เมาะวัสสมคฺว   มะ
 หิปะติ   แก่เจ้าแผ่นดิน   ฯ   สหราชวิสต์สุมะทีปะติ
 วิระวาลิตฺทิกาทะล   อะลุตทาทบิยะรปะอะ   มนฺตี ในจุ
 รุงคะมจระเท   ฯ   อัจจุงคัง   อันว่าองค์แปด
 มนฺตี ใน   แห่งอำนาจยทั้งหลายอันคึกกาฆาน
 เป็นอนค   สหราช   คือได้สัดบตร บพิงมาก

สัตตะภา คือมีศีล สุภา คือแก่กล้า วิระภา
 คือมีเพียรมาก สัทธิกา คือกระทำกิจการ
 สำฤทธิเร็วพลัน พะตี คือมีกำลังสามาถ
 อะลภา คือมิได้โลก นียะรปาจะ คือมี
 รูปอื่นเป็นที่รัก โลเกนะ อันโลกยาหาริย
 อจจะเต กล่าว ฯ ปรุปรุณันตะยิตวา
 ราชะภูปะติพุทธีหิ ตะโคปัจฉาสะมาคันตวา นัน
 ตังกะเรสุลลักขิตัง ฯ ราชะภูปะติ อันว่า
 ท้าวพระยาผู้เป็นเจ้าแผ่นดิน ปรุปรุณันตะยิตวา
 ปฤกษากันต่าง ๆ แล้ว อะนัจเจหิ ด้วยอำ
 มาตย์ทั้งหลาย พุทธีหิ อันมีปัญญา
 สะมาคันตวา มาประชุมกันแล้ว กะเร

พึงกระทำ มั่นคง ซึ่งคึกกิจการ สุกกิจทั้ง
 อันกำหนดเป็นอันดี ตะโตน้ำจืด ในภายหลังนั้น
 อะพุทขังโพชะย้อตถัง กังขังเฉตวาสัพท
 ๑ ๑
 ที สะมุตทานิมมิตาอัสสะ วิเสสังกัลเสยยะ
 กุโป ๗ กุโป อันว่าเจ้าแผ่นดิน โพชะย
 พึงยังคนได้รู้ อตถัง ซึ่งประโยชน์ อะพุทขัง
 อันตนยังมีได้รู้ สัพทธีหิ แต่ด้านกันแห่งนัก
 ๑ ๑
 ปราชกัณฑลาย เฉตวา มันทาเสยแล้ว กัง
 ขัง ซึ่งความสนเท่ห์ นิมมิตา ตกแต่งแล้ว
 สัมพุทธา ด้วยบุญญาแห่งตน กัลเสยยะ พึง
 สำแดง วิเสสัง ซึ่งคุณวิเศษ อัสสะมันตัส
 สะ แห่งความคึกนั้น ๗ ยัสสะสนิจละโยนิจัง

สัมพันธ์ในปะระวะปะติ สัตฺตโนพะละวันโตติ
 กะทาจินาวะสีทะติ ฯ สุนิจละโย อันว่า
 พิภพภาษาเปณอันตี นิจัจ เปณนิจ สัมพันธ์ใน
 บริบูรณั ยัสสะปะระวะปะติโน แก่เจ้าแผ่นดิน
 ดินองค์ใด โสปะระวะปะติ อันว่าเจ้าแผ่นดิน
 องค์นี้ อะติพะละวันโต นี้กำลังสามารถยิ่ง
 สัตฺตโน กว่าท้าวพระยาทั้งหลายอันเปนม่าคัก
 อะสี นี้ นาวะสีทะติ นี้ได้รู้ลุ่มน
 กะทาจิ ในกาลบางที ฯ ปาปาจะตะยัง
 นิวาเรยยะ หิเตโยเชยยะคฺยหฺนัง คฺยเหยยะคฺยง
 กะเรยยะ อาปะเทจะนะชะหะเต ทะเทยยะ
 กาเลสุณิตัง ลักจะณังบัณทิกาทาหุ ฯ

อดมัจโจ อันว่าอำมาตย์ จำราชการเป็นอันคี่
 นิมาเวยยะ ฟิงกัตทานห้าม จะตะยัง ซึ่งเจ้า
 ผู้เป็นกระษัตริย์ ปาปา จากประพฤติกัซึ่งกรรม
 อันมคี่ โยเซยยะ ฟิงให้ประกอบ หิตเต ใน
 ประโยชน์เป็นเหตุแห่งความจำเวญ คุยเทยยะ
 ฟิงกำบังไว้ คุยหิง ซึ่งกรรมแห่งเจ้าอันควร
 จะฟิงกำบัง กะเวยยะ ฟิงกระทำให้แจ้ง
 รุณังซึ่งคุณแห่งเจ้านะชะหะเต นีฟิงมะละเสี่ย
 อาปะเทจะ ในกาลนี้เหตุใหญ่ ทะเทยยะ
 ฟิงให้สัมเคราะห์แก่เจ้า กาล ในกาล
 อันควรจะสัมเคราะห์ บัณฑิตา อันว่านักปราช
 ัยหลาย อาหุ กล่าว อิกังลิกจะณัง ซึ่ง

ลักษณะมีประการหกอันกล่าวแล้วนี้ สุนิคมะอิตติ
 อันว่าลักษณะแห่งอำมาตย์ข้าราชการที่ ๗
 สุกะรังสัพพะทานิมิต्तัง ทุกกระรังตัสสะปาละนัง
 อิติธวาพะยัพปัตตะโตวา ปิต्तังอะเนยยะปัตถนท
 โทคะเทยยะธัมมะกามะตังฮาปะเทมิตตังรักเจยยะ
 อับปะมัตโตหิมิตเตสุปัตถิปิวิปลังฉะลัง ๗
 มิตตัง อันว่าเพื่องการ สุกะรัง ภาระท่างาย
 สัพพะทา ในกาลทุกเมื่อ ปาละนัง อันว่า
 กิริยาอันพิทักษ์รักษา ตัสสะมิตตัสสะ ซึ่งมิต
 นั้น ทุกกระรัง ภาระท่างาย ยัสมา เหตุใด ตัสมา
 เหตุกลังนั้น โยมิตโต อันว่ากลยามนิตรผู้ใด
 อิติธวา มีสมบัติมั่นคงกัต พยัพปัตตะโตวา

มีสมบัติอันยอดเยี่ยม บัณฑิตใด อันว่าท้าวพระยา
 ผู้เป็นนักปราชญ์ประเสริฐ อะเนยยะ พึง
 รักษาเป็นนิจ ตังคัมภีร์ ซึ่งกัลยาณมิตรนั้น
 ทะเทยยะ พึงให้ ถิ่นมะกานต์ทั้ง ซึ่งสมบัติ
 โดยสมควร ตัสสะมิตตัสสะ แก่กัลยาณมิตรนั้น
 รักเชยยะ พึงรักษา นิตถัง ซึ่งกัลยาณมิตร
 อาปะเท ในกาลเมื่อภอยมี หิ แท้จริง ราช
 อันว่าพระนราธิบกี อปปะมัตโต มีได้ประมาณ
 นิตเตส ในกัลยาณมิตรทั้งหลาย บัปปโป
 ถึง ณะลัง ซึ่งผลคือความจำเริญยิ่ง วิปุล
 อันไพโรบล ฯ ประเสริฐจะกระทำที่นี้ สัมม
 ญัตตะวาอิตตัสสะจะ สักติคะระหะกัมมะโยคาที

สมนิกะยุทเทยยะ เหวงยุททั้งกะโรนิตโต
 ราชานิจจังชะยิสสะติ ฯ โยราชจ อันว่าพระ
 ณะราชิบก็องค์ใด ญัตตะวา รั้แล้ว ประระรั้จู่
 คะระหากันนี้ ซึ่งสิ่งทั้งหลายมีเคราะห์ชะตา
 เปนกันแห่งแวนแคว้น แห่งก้าวพระยาทั้งหลาย
 อัน สัมมา ด้วยดี สมนิกะ พิจารณาแล้ว
 สัตติคะระหะกัมมะโยคากันนี้ ซึ่งสิ่งทั้งหลาย
 มีสามาถ แลเคราะห์ชะตาดีแลร้าย แลควร
 แก่การเปนต้น อักตัสสะระ แห่งตนก็ดี ยุท
 เทยยะ ฟังรบ โสราชจ อันว่าพระณะราชิบคั้นนี้
 กะโรนิตโต เมื่อทำ ยุททั้ง ซึ่งกิริยาอันรบ
 เฉาก ด้วยประการคั้งนี้ ชะยิสสะติ จักชะยะ

สมนครแก่การจึ่งกระทำมิไชยเป็นนิจ ๗
 สุนัขจัตเตระมังคะเล ปุชิตานังปุจระยะระพะละ
 กานังธะนังกัตตะวา ยุกชังพะละวะติภาเว ๗
 ยุกชัง อนว่ากิริยาอันรบ พะละวะติ นีกำ
 ลังมาก ภาเว พิงมี สุนัขจัตเตระ เหตุ
 ประกอบด้วยนักจัตตะฤกษ์ก็กัก มังคะเล อันจะ
 ให้เป็นมงคล ปุจระยะระ เหตุกระทำบุชกัก
 ปุชิตานัง แก้วตลกทั้งหลายอันควรแก่บุช
 ธะนังกัตตะวา เหตุให้ ชังทรพยอมเสียบยงแลผ้านุ่ง
 เปนกัน พะละกานัง แก้วพลโยธาทั้งหลาย ๗
 หี คณิสสะระพะสัตตาคี รัมมิโกเนระณะบัตติกา
 สัพพะวาริตะยานิลัทธานะ สักกาเชตุงสัพพะภาฏริ ๗

รัญญา อันพระนราธิบถิ ลัทธานะ ได้แล้
 หักถิสสะ จพะลักทากิวันมิเน ซึ่งสิ่งทั้งหลาย
 มีขงแลผ่าแลบน แลตาบแลทอชัคเป็นคั้น
 แลเกราะอันเป็นเครื่องประดับก็ดี ระตะปะติ
 กา ซึ่งรถแลพลเดินเท้าทั้งหลายก็ดี สัพพา
 วิตะยานี ซึ่งแก้วทั้งหลายทั้งปวงมีเงินแลทอง
 เป็นคั้นก็ดี สักกา อาจ เซตุง เพื่อจะปราบ
 สัพพาภูริ ซึ่งแผ่นดินทั้งปวง ๗
 โถธังโสกังภะยังโดถังพะยะสะนังเทสะวิภะวัง
 บัคคะหะนิคคะโหราชฯ สัพพังคะระติชนะนะวา ๗
 โยราชฯ อันว่าพระนราธิบถิองค์ใด ชนะนะวา
 มีทรัพย์มาก บัคคะหะนิคคะโห ยกย่อง

แลขมขี้ซึ่งคนอื่นควรแยกย่อยองแลขมขี้ โส
 ราช อันว่าพระนระราชีนคี่นี้ ตะระติ ล่วง
 ค้ำม โกรธง ซึ่งความโกรธก่ดี โสกัง ซึ่ง
 ความโศกก่ดี ณะยัง ซึ่งความกลัวก่ดี โสกัง ซึ่ง
 โลกก่ดี พะยะสะนังเทศะวิระวังซึ่งความฉิบหาย
 แห่งตระกูลแลสมบัตกีกี้ สัพพัง ทังปวง ฯ
 ตัสมาสัพพะอสสาเหนะ ปุพพะเมวะนระราชิปโย
 ณะนะสัญญะยะนังกะเว ตัสมีนงราชปะทิจจะ
 เท ฯ ตัสมา เหตุนี้ นระราชิปโย อันว่า
 พระนระราชีนคี่ กะเว พึงกระทำ ณะนะสัญญ
 ะยะนัง ซึ่งกิริยาอันสัมพันธ์ไวซึ่งทวัพย์ ปุพ
 พังเอวะ ก่อนแท้จริง สัพพะอสสาเหนะ

๕
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

ทณฺเฑนะ ทวฺยชาณฺญา ฯ สะเทสสะถันตฺรุโร
 หัตถิ อัสสะธะนะพะเลสะติ นะจะกะโรติโย
 ยุกถํ อัญญะถํปะริณฺทกะติ บัจจันตาคุปปี
 ทารุจฺจุระ ธะนะโกเควฺลุปปะเทะ ปะริจะโยนิตฺติ
 สัตถะ อัญญะปาเปตฺติสะระสัง ฯ โยนะกา
 ธิปะติ อันทะพะระนะภาธิบตฺตองคฺไค หัตถิอัสสะ
 ธะนะพะเล ในเมื่อซุงแล่นน้ำแลทรพย์ แลพล
 โยธา สะติ แลมี สะเทสสะถันตฺรุโร สันโลก
 ในแค้นแค้นแห่งตน นะกะโรติ มิได้กระทำ
 ยุกถํ ซึ่งรบฟุ้ง อัญญะบัจจามิตตา อันทะ
 ท้าวพระยาตายหลายอันอันเป็นมาศึก ปะริ
 ณฺทกะติ เมาะ ปะริณฺทเทอยง พึงย้าย

ตั้งพระราชาบั๋ง   ตั้งพระพระราชาบั๋กอินมกน้อย

แต่ในแคว้นแคว้นแห่งทนนัน   บั๋จันตา

อันว่าบั๋จันตะชนบททั้งหลาย   กูปปีตา

กระบถ   วิลปบั๋ตเต   เมะ   วิลปเปยง   ฟิง

ปลัน   รัฐระระนะโกเค   ตั้งแคว้นบ้าน

เมืองแลทรพยัสสมบัติทั้งหลาย   ราชจ   อัน

ว่าพระพระราชาบั๋ก   ปะระโย   จันน   นัค

สัคเถ   ในราชนิตสาคร   อัญญ   ยังท้าวพระยก

ทั้งหลายอันอนมโตจันน   ปาเปก   ให้ถึง

สะระสัง   ตั้งอำนาจแห่งคน   ๗

อพักัสสะนิเสกาโก   กากัสสาบี่วะสังอะเท

สหัสสาบี่เถณะโกกร   นะกรัสสาบี่ทะเกสโต

ทัศนียภาพกาละเทศัง อะระขณันโตวระยฺชณะติ
 พุทธิวากะยงวิสะเรยยะ ะสะบักโตวิพะละวา
 ๐ กาทิ อันวากา บักโต ถึง ะสัง ซึ่ง
 อำนาจ อพักัสสะ แห่งนวกเค้า นิเส ใน
 เวลาพลบค่ำ ทัศนียภาพ ฌิบหาย อพักโกบี แม
 อันวานวกเค้า บักโต ถึง ะสัง ซึ่งอำนาจ
 กากัสสะ แห่งกา อะเท ในเวลากลางวัน ทัศนียภาพ
 ฌิบหาย อะบี อหนึ่งโสทร นะโกว อันวาจเร
 บักโต ถึง ะสัง ซึ่งอำนาจ สักัสสะ แห่ง
 ราชสีห์ ละเล ในที่บก ทัศนียภาพ สักโกบี
 แมอันวาราจสีห์ บักโต ถึง ะสัง ซึ่งอำนาจ
 นะกรัสสะ แห่งจเร อตะเก ในน้ำ

ทัศนคติ ถิ่นทนาย ราช อันว่าพระนะราชินที
 ะจนันโต มิได้รู้ กาละเทศัง ซึ่งกาล
 แลเทศ ยุชณะคี รมพุง โสราช อันว่า
 พระนะราชินทีนี้ วิสะเรยยะ มิได้ระฤก
 พุทธิภากะยัง ซึ่งคำแห่งนักปราช วิพะละรา
 ปภาคกรากีพล ะสะบัตโต ถึงซึ่งอำนาจ
 แห่งฆ่าสัตว์ เอวัง เมะ ตะถา เหมอนตงนั้น
 ๐ วิปังกัตตามะวิญญาคี วิภิตตามะชัตตังอิต
 มัทธะวะสะณะทาทัพพัง ทาทัพพังวิริยงสะท
 รุทธาเวภาหิขยนิคิ สิจิวิสะสะมะมานัทโท
 คิริกุกเคหิตถิราช พะละทะสะสะทัสสะบี
 ณะภณัมภะสัจเจพนัธ มัทเทโสตั้งฉินททยะโส

๐ ภาว ๑นว่าพระนระราชบตี กัถวา เมื่อปภว
 ธิปุง ซึ่งฆ่าคัก วิกิตวานะ ฐัแล้ว ธิปุง
 ซึ่งฆ่าคัก ซึ่งอติ ว่าคณระชะนะ นะวัญญาตี
 ออย่าได้คหมัน มัทกะระสว กวัญอำนาจแห่ง
 มัวเนา ธิัญญา ๑นพระนระราชบตี กัถวา
 กะทักแล้ว ธิริยง ซึ่งความเพียร นะทาคัพพัง
 ออย่าพึงย่อหย่อน ธิริยง ๑นว่าความเพียร
 ธิัญญา ๑นพระนระราชบตี กาคัพพัง พึ่งทำ
 สะทา ในกาลทุกเมื่อ เจรา ๑นว่าคนทั้งหลายอัน
 เปนเวร ชุทธา น้อย สิววิสะสะมา เสมอ
 ควัญเปลวเพลิงแลพิคัม ชวญนติ บังเกิด
 ธิ เพาะ ยัสมา เหตุใด ติสสา เหตุคังนั้น

ทะลาสนักระวีรัชชิตोปะระวิสะยะยุทธายะ คัจฉลย
 เยระนะราสะโก ฯ นะราสะโก อันว่าพระ
 นระราชิบดี ลุพะกะทุมะนุทธราสะ ทะลาสนักระ
 วรัชชิตो เว้นหากโยธานันโลก แลโยธามัจฉิ
 อันมีกัแฉโยธานันลลล แลนั๊กกัณ แลโยธา
 นิไค้เปนนรรม คัจฉลยยะเอะเวะ ฟิงยกพลไป
 แก้วจริง ปะระวิสะยะยุทธายะ เพื่อจะสัปะระยุทธ
 รมฟุงซิงแฉนแฉวันอันอื่น ฯ ญัตวาสะกัคัง
 ปะระสะกะเสณันังทวิธังภูกััง สะมะยะภะกะทากัน
 ปาเยะสังคัจฉัญจะการะณัง สะมังสำนะเยนะ
 สำเชยยะ สุงัังภะเทนะสำชะเย ลุพะกะทาเน
 นะสำเชยยะ ยุทธะนะสำเชยยะปะเว ฯ

ราชฯ อันว่าพระนเรศวรก็ ญัตวา ฐู่แล้ว
 สักคิง ซึ่งสามารถ ภูตัง อันแท้ ภูวรั้ง
 มีประการสอง สักคิเกเทนะ โดยประเพท
 แห่งสามารถ ประสะกะเสนาหัง แห่งเสนา
 ทั้งหลายแห่งมาคัก แลเสนาทั้งหลายแห่งคน
 ญัตวา ฐู่แล้ว สามะยะเกทะทาโนปาเย ซึ่ง
 สามารถอุบายคือผูกกรัก แลเพทอุบายคือทำ
 ลายพิทพวก แลทานอุบายคือให้ข้อบกัก ะ
 สักคิน ภูวะการะณัง ซึ่งเททอันอยู่ในเมือง
 แลเททอันจะไปก็คัก ภูตัง อันจริง สะมัง
 ยิงพระยาอันเปนม่าคัก อันเสมอภ้วยคน
 สำเขยยะ ฟิงให้สำเรจ สามะเยนะ ท้วย

สามารถอธิบายคือผู้รัก สู้รบ ยังพระยาอิน
 แกล้วกล้า สาชเยยะ พึงให้สำเร็จ เกษณะ
 ทั่วยุทธอธิบาย คือทำลายพวก ลุพพิง ยัง
 พระยาอินเป็นมำกัถ์โลกในสมบัติ สาชเยยะ
 พึงให้สำเร็จ ทนนะ ทั่วยุทธอธิบายคือให้
 ทรัพย์ ปะเว ยังพระยาทั้งหลายอินเป็นมำ
 ศึก อันมิได้สำเร็จทั่วยุทธทั้งหลายสาม สา
 ชเยยะ พึงให้สำเร็จ ยุทธนะ ทั่วยุทธ ๗
 โทโสภราชคะรุณัง ภูมิสาหัสสะราชโน กิง
 กะโรติธนะหิโน บั๊กชะหิโนวะสะกัโณ ๗
 รูปารัณณะณาทิกามัสสะ จักขุนทร์ยะคุโณยะธา
 ธิตะลาภะรั๊กชะวุดมมิ วิริยังกะเรยยะภูไป ๗

ราช อันว่พระยา กระจ หนึ่งองคังทมิ
 โถโส อันว่พระคลัง มลึง คุงหนึ่งรากไม้
 สาขา อันว่กึง คือเผ่าพันธ์ แลมิตรอำมาตย์
 อัสสะราชินี แห่งพระยานั้น ภูมิ คุงหนึ่งแผ่น
 ดิน ราช อันว่พระนระราชบตี ณะนะที โน
 ปราชจากทรพิย์ สะกัโณวะ คุงหนึ่งนก
 บักระที โน อันว่ปราชจากบัก กิงกะโรติ
 อาจสำเร้งประโยชน์สิ่งใดได้ ณะนัง อันว่
 ทรพิย์ จักขุนทรียะคุโณยะธา คุงหนึ่งว่ายัง
 อินทรมัจจุนทรี่เปนทมิให้บังเกิด ราชินี
 แก่ท้าวพระยา รูปารัณณะภาติกามัสสะ อันว่
 นีปรภาณากัจะเลงแลคุ ชึงฮารณณ์มูปรามณ์

เปนคณั ยัสมา เทกโก ทัสมา เทกุกังนั
 ภูโป อินวาเจ้าแม่ณิน กะเรยยะ พังกระทำ
 อักตะลาภะรักชะวุฒิวิริยัง ชึ่งความเพียร
 ในกิริยาอันชวนชมาย ให้ได้ ชึ่งทรัพย์
 แลรักษาแลความจำเริญคน ฯ นิจาวลัละกะ
 อิทธาหิ โจรารักเซสระจู้จะกััง โภเสรักเซ
 ตะไตรจู้จู้ จัททาโมเตสรักชะเต ฯ
 ราชจ อินวาพระนะราชิบกั รักเซ พังพิทกั
 รักษา สะระจู้จะกััง ชึ่งแวนแคว้นแห่ง
 คน นิจา แต่คนอนค้ำชักกั วลัละกะอิตธาหิ
 แต่คนข่าเผ่าสหนัก แลคนมังกังทงหลายกัค
 โจรา แต่โจรทงหลายกัค รักเซ พังรักษา

โทเส ซึ่งคลังทั้งหลาย รั้งเจ้า ในแคว้น
 เมือง ตะโค ในลำกับนั้น ราช ันว่า
 พระยา สรักตะเท ได้ชื่อว่ารักษาคือบง
 กันเป็นอันดี เจริญตาโร ซึ่งสิ่งทั้งหลายสมีคน
 ทำขึ้นเป็นต้นนั้น ฯ เขตเตพะสิงปรักกะมัง
 ณะนะตีกกะมะโจทะเย ะตีกกันเตชะนะวาโท
 โทสะโรโธปะจยะติ ฯ ณะภาธิโป ันว่า
 พระณะภาธิบที ณะนะตีกกะมะ อย่าให้ล่วง
 แล้ว พะสิง ซึ่งของส่วย เขตเต ใน
 ไธนา ปรักกะมัง ันเป็นจาริตแห่งท้าวพระยา
 ทั้งหลายแต่ก่อน โจทะเย ฟังตกเคื่อน
 ญาเณะ กัวยอบายอันจริง ะตีกกันเต

โนเมื่อล่วงเสียดซึ่งารึกแต่ก่อน สะติ แลมี
 ชะนะวาโกระ อันว่ากล่าวติเทียบแห่งชน
 ทั้งหลายก็ตี โกสะโรโระะ อันว่าวิบัติแห่งคลัง
 สมบัติก็ กิ ชนยะติ บังเกิด รัญโญ แก่พระยา ฯ
 อิกทั้งสกัดงอะนิยาโน ชะนะยัญโญปะณะวีปะติ
 อพยบายโนชะเยภุมิ สัตกัจจุจ้านะจะนนทะติ ฯ
 ปะณะวีปะติ อันว่าเจ้าแผ่นดิน อะนิยาโน
 ฟิงกระทำไว้ ในพระไทเนื่อง ๆ อิกทั้งสกัดง
 ซึ่งคำภีร์ราชนิตินี้ ชะนะยัญโญ รัซึ่ง
 ในเหตุแห่งชะนะซึ่งฆ่าศึก อพยบายโน ทา
 ความรำคาญมิได้ ชะเย ฟิงปราบ ภูมิง
 ซึ่งพื้นแผ่นดิน นันทะติ ชันชม สัตกัจจุจ้านะ

